národní
úložiště
šedé
literatury

Vývoj ekonomiky České republiky - v roce 2016

Kamenický, Jiří; Súkupová, Karolína
2017

Dostupný z http://www.nusl.cz/ntk/nusl-371361

Dílo je chráněno podle autorského zákona č. 121/2000 Sb.

Tento dokument byl stažen z Národního úložiště šedé literatury (NUŠL).

Datum stažení: 27.04.2024

Další dokumenty můžete najít prostřednictvím vyhledávacího rozhraní nusl.cz .

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD

VÝVOJ EKONOMIKY ČESKÉ REPUBLIKY V ROCE 2016

Souhrnná data o České republice

Praha, 22. 3. 2017

Kód publikace: 320193-16

Č. j.: 01-779/2016

Pořadové číslo v roce: 4

Zpracoval: Odbor Kancelář předsedkyně, Oddělení svodných analýz

Ředitel odboru: Egor Sidorov, Ph.D.

Autorský tým: Bc. Jiří Kamenický, Mgr. Bc. Karolína Súkupová

Kontaktní osoba: Bc. Jiří Kamenický, e-mail: jiri.kamenicky@czso.cz, tel. 274 052 741

Český statistický úřad, Praha, 2017

Zajímají Vás nejnovější údaje o inflaci, HDP, obyvatelstvu, průměrných mzdách a mnohé další? Najdete je na stránkách ČSÚ na internetu: www.czso.cz.

KONTAKTY V ÚSTŘEDÍ

Český statistický úřad | Na padesátém 81, 100 82 Praha 10 | tel.: 274 051 111 | **www.czso.cz**

Oddělení informačních služeb | tel.: 274 052 304, 274 052 451 | e-mail: infoservis@czso.cz

Prodejna publikací ČSÚ | tel.: 274 052 361 | e-mail: prodejna@czso.cz

Evropská data (ESDS), mezinárodní srovnání | tel.: 274 052 347, 274 052 757 | e-mail: esds@czso.cz

Ústřední statistická knihovna | tel.: 274 052 361 | e-mail: knihovna@czso.cz

INFORMAČNÍ SLUŽBY V REGIONECH

Hl. m. Praha | Na padesátém 81, 100 82 Praha 10 | tel.: 274 052 673, 274 054 223
e-mail: infoservispraha@czso.cz | **www.praha.czso.cz**

Středočeský kraj | Na padesátém 81, 100 82 Praha 10 | tel.: 274 054 175
e-mail: infoservisstc@czso.cz | **www.stredocesky.czso.cz**

České Budějovice | Žižkova 1, 370 77 České Budějovice | tel.: 386 718 440
e-mail: infoserviscb@czso.cz | **www.cbudejovice.czso.cz**

Plzeň | Slovanská alej 36, 326 64 Plzeň | tel.: 377 612 108, 377 612 249
e-mail: infoservisplzen@czso.cz | **www.plzen.czso.cz**

Karlovy Vary | Závodní 360/94, 360 06 Karlovy Vary | tel.: 353 114 529, 353 114 525
e-mail: infoserviskv@czso.cz | **www.kvary.czso.cz**

Ústí nad Labem | Špálova 2684, 400 11 Ústí nad Labem | tel.: 472 706 176, 472 706 121
e-mail: infoservisul@czso.cz | **www.ustinadlabem.czso.cz**

Liberec | Nám. Dr. Edvarda Beneše 585/26, 460 01 Liberec 1 | tel.: 485 238 811
e-mail: infoservislbc@czso.cz | **www.liberec.czso.cz**

Hradec Králové | Myslivečkova 914, 500 03 Hradec Králové 3 | tel.: 495 762 322, 495 762 317
e-mail: infoservishk@czso.cz | **www.hradeckralove.czso.cz**

Pardubice | V Ráji 872, 531 53 Pardubice | tel.: 466 743 480, 466 743 418
e-mail: infoservispa@czso.cz | **www.pardubice.czso.cz**

Jihlava | Ke Skalce 30, 586 01 Jihlava | tel.: 567 109 062, 567 109 080
e-mail: infoservisvys@czso.cz | **www.jihlava.czso.cz**

Brno | Jezuitská 2, 601 59 Brno | tel.: 542 528 115, 542 528 105
e-mail: infoservisbrno@czso.cz | **www.brno.czso.cz**

Olomouc | Jeremenkova 1142/42, 772 11 Olomouc | tel.: 585 731 516, 585 731 509
e-mail: infoservisolom@czso.cz | **www.olomouc.czso.cz**

Ostrava | Repinova 17, 702 03 Ostrava | tel.: 595 131 230, 595 131 232
e-mail: infoservis_ov@czso.cz | **www.ostrava.czso.cz**

Zlín | tř. Tomáše Bati 1565, 761 76 Zlín | tel.: 577 004 931, 577 004 935
e-mail: infoservis-zl@czso.cz | **www.zlin.czso.cz**

© Český statistický úřad, Praha, 2017

Obsah

Obsah **3**

1. Shrnutí **4**

2. Souhrnná výkonnost **5**

3. Výkonnost odvětví **8**

4. Vnější ekonomické vztahy **12**

5. Ceny **14**

6. Trh práce **17**

7. Měnové podmínky **19**

8. Státní rozpočet **21**

Kapitoly zpracovali:

Jiří Kamenický — Shrnutí (kap. 1), kap. 3, kap. 6, kap. 8

Karolína Súkupová — Shrnutí (kap. 1), kap. 2, kap. 4, kap. 5, kap. 7

Zdroje dat v celé analýze: ČSÚ, MF ČR, ČNB, MPSV, ČSSZ, Eurostat, propočty ČSÚ.
Poslední informace uváděné v této zprávě pocházejí z 16. března 2017.

1. Shrnutí

- Hrubý domácí produkt v roce 2016 vzrostl o 2,3 %. Hospodářský růst byl podpořen především rostoucími výdaji domácností na konečnou spotřebu. Neméně důležitou úlohu sehrál růst kladného přebytku bilance zahraničního obchodu, na kterém se projevil i pozitivní ekonomický vývoj nejbližších obchodních partnerů ČR. V porovnání s předchozím rokem se meziroční tempo ekonomického růstu zpomalilo. Hlavní příčinou však byla vysoká srovnávací základna roku 2015, ve kterém se projevila kombinace jednorázových růstových faktorů, které se v roce 2016 neopakovaly. Jedním z těchto faktorů byla investiční aktivita, jejíž příspěvek k růstu HDP v roce 2016 byl záporný (-0,9 p.b.).

- Hrubá přidaná hodnota (HPH) v roce 2016 vzrostla o 2,1 %. Nejvýrazněji se na růstu HPH projevil zpracovatelský průmysl, jehož význam pro růst HPH se prohloubil. Dařilo se také činnostem v oblasti nemovitostí a zejména odvětví zemědělství, lesnictví a rybářství, k jehož silnému růstu HPH (o 9,5 %) přispěla velmi dobrá úroda. Naopak v průběhu roku zpomaloval výkon stavebnictví, jehož záporný příspěvek k růstu HPH byl -0,3 p.b.

- Česká republika v roce 2016 dosáhla výrazného přebytku běžného účtu platební bilance, především díky mimořádně vysokému kladnému saldu obchodu se zbožím a službami. Hodnota vývozu byla rekordní a dosáhla 3312 mld. korun (i přes zpomalení růstu exportu v druhé polovině roku). Těchto výsledků bylo dosaženo především díky silně rostoucímu exportu motorových vozidel, který tvořil 27,8 % vývozu z ČR.

- Cenový vývoj byl ovlivněn poklesem cen ropy na přelomu let 2015 a 2016. Ten se promítal do spotřebitelských cen, jejichž meziroční růst v prvních třech čtvrtletích nepřekročil 0,6 %, i do cen průmyslových výrobců, které po celý rok meziročně klesaly. Pro spotřebitelské ceny byl určující i vývoj cen potravin, které výrazně klesaly v prvních třech čtvrtletích. V závěrečném čtvrtletí ceny potravin vzrostly a růst spotřebitelských cen se začal přibližovat 2 %. Výrazně rostly ceny nemovitostí. Nedostatek cenově dostupných bytů i územní nesoulad mezi nabídkou a poptávkou se podepsaly na zrychlení růstu realizovaných cen starších bytů, které ve 4. čtvrtletí 2016 meziročně vzrostly o 14,5 %. Polevil pokles cen importovaného zboží a skončilo tak období importovaných deflačních tlaků.

- Měnové podmínky v ČR byly do značné míry určeny nízkými úrokovými sazbami a pokračujícím režimem intervencí. Úrokové sazby na vkladech se během roku 2016 dál snižovaly. Pokračoval odliv peněžních prostředků z termínovaných účtů ve prospěch běžných účtů. Vzhledem k nízkým sazbám a snadné dostupnosti rostl objem úvěrů poskytnutých domácnostem. Očekávané změny pravidel pro poskytování hypoték v závěru roku urychlily nárůst objemu těchto úvěrů.

- Situace na trhu práce se v roce 2016 nadále zlepšovala. Tempo růstu celkové zaměstnanosti sílilo již třetí rok v řadě, loni dosáhlo 1,8 %[1]. K vyšší zaměstnanosti přispěl z více než 40 % zpracovatelský průmysl, v průběhu roku se však stále více prosazovaly i služby. Práci mělo na sklonku loňského roku rekordních 5,32 mil. lidí. Zvýšil se však i podíl podniků, které považovaly nedostatek pracovní síly za důležitou bariéru svého růstu. Obecná míra nezaměstnanosti se po celý rok dále snižovala především zásluhou redukce počtu dlouhodobě nezaměstnaných a v prosinci 2016 činila 3,6 %. Nabídka volných pracovních míst se nadále rozšiřovala, nejlépe se uplatňovali specialisté a kvalifikovaní manuální pracovníci. Dobrá finanční situace podniků i sílící obtíže při hledání nových pracovníků tlačily na zvyšování nominálních mezd. Ty loni vzrostly o 4,2 %, nejvíce od roku 2008. Navyšování minimální mzdy společně s posílením výdělků v odvětvích s dominancí státu se promítly v 6% růstu mzdového mediánu ve 4. čtvrtletí 2016 a přispěly tak ke snížení mzdové diferenciace zaměstnanců. Navzdory sílící inflaci na konci roku rostly průměrné reálné mzdy za celý rok o 3,5 %, tedy nejvyšším tempem od roku 2007.

- Hospodaření státního rozpočtu (SR) skončilo kladným saldem ve výši 61,8 mld. korun. Rozpočtový přebytek byl naposledy dosažen v období let 1993–1995. Loňské příjmy i výdaje SR byly výrazně ovlivněny nepravidelnostmi v čerpání prostředků z rozpočtu EU. Výdaje SR na investice se meziročně propadly o 52 % (proti roku 2014 o čtvrtinu) a jejich podíl na celkových výdajích rozpočtu poklesl pod 7 %. Stabilní růst ekonomiky se odrazil ve vyšším inkasu zejména přímých daní, ale i v deficitu důchodového účtu, jenž se meziročně snížil bezmála o polovinu. Státní dluh za loňský rok poklesl o 3,6 % (na 1613,4 mld. korun), nejvíce od vzniku samostatné ČR.

[1] Sezónně očištěné údaje v pojetí národních účtů

2. Souhrnná výkonnost

Hrubý domácí produkt v roce 2016 vzrostl o 2,3 %. Ve srovnání s rokem 2015 růst zpomalil, především kvůli meziročnímu propadu investiční aktivity.

Hrubý domácí produkt (HDP) v roce 2016 vzrostl o 2,3 %[2]. Česká ekonomika rostla v roce 2016 polovičním tempem ve srovnání s rokem 2015, kdy byl výrazný růst podpořen mimořádnou kombinací faktorů, které se v roce 2016 neopakovaly. Zmírnění růstové dynamiky začalo už v závěrečném čtvrtletí roku 2015 a během prvních třech čtvrtletí roku 2016 se meziroční přírůstky dále snižovaly (3,0 %, 2,6 %, 1,8 %). V závěru roku se meziroční tempo růstu mírně zvýšilo na 1,9 %. Meziroční růst hrubé přidané hodnoty (HPH) korespondoval s HDP a během roku se zmírňoval (2,7 %, 2,6 %, 1,6 % a 1,6 % v jednotlivých čtvrtletích). Celkově HPH vzrostla o 2,1 %. Růst HDP podporovala domácí poptávka (výdaje na konečnou spotřebu domácností), jejíž význam po celý rok sílil i rostoucí přebytek bilance zahraničního obchodu, který byl klíčovým pro hospodářský růst především v první polovině roku 2016. Naopak investiční aktivita, která stála za mimořádnými výsledky roku 2015, byla po celý loňský rok utlumena. Řada ukazatelů svědčila o příznivém vývoji ekonomiky.

Mezičtvrtletní růst HDP byl nejsilnější ve 2. čtvrtletí. Ekonomický růst byl podpořen výjimečně dobrými výsledky v průmyslu i zahraničním obchodě.

Mezičtvrtletní dynamika růstu HDP zaostávala za předchozími dvěma lety. V první polovině roku dosáhly mezičtvrtletní přírůstky HDP 0,4 % a 0,9 %. Výrazné zpomalení nastalo ve 3. čtvrtletí (0,2 %). V závěru roku se růst zrychlil na 0,4 %. Mezičtvrtletní přírůstky HPH činily 0,4 %, 0,7 %, 0,2 % a 0,3 % v jednotlivých čtvrtletích.

Meziroční tempo českého hospodářského růstu se v druhé polovině roku srovnalo s průměrem EU. Pro většinu evropských zemí byl rok 2016 úspěšný. Silný růst pokračoval na Slovensku, stabilně rostla německá ekonomika.

Meziroční tempo hospodářského růstu v Česku se během roku 2016 shora přiblížilo růstu v EU a ve druhé polovině roku se mu vyrovnalo. Mezičtvrtletní růst ekonomiky EU se v posledních třech letech poměrně stabilně pohybuje okolo 0,5 % a Česko (s výjimkou 2. čtvrtletí) jej v roce 2016 nepřekonalo. Rok 2016 byl pro většinu evropských zemí[3] z hlediska ekonomického vývoje příznivý. HDP meziročně klesl pouze v Řecku, ostatní ekonomiky zažívaly alespoň mírný meziroční růst. Nejsilnější nárůst HDP v roce 2016 zaznamenalo Rumunsko (4,8 %), následováno Španělskem (3,3 %). Sousedům Česka a jeho nejbližším ekonomickým partnerům se rovněž dařilo. Německá ekonomika meziročně vzrostla o 1,8 %, rakouský HDP se zvýšil o 1,5 %. Meziroční růst na Slovensku v průběhu roku mírně zpomaloval, přesto slovenská ekonomika za rok 2016 vzrostla o 3,3 % a patřila k nejrychleji rostoucím v EU. Růst polské ekonomiky v posledním čtvrtletí zrychlil a za celý rok se polský HDP zvýšil o 2,9 %.

Růst výdajů na konečnou spotřebu domácností se významnou měrou podílel na růstu HDP v roce 2016. Významně se projevil i růst přebytku bilance zahraničního obchodu. Tvorba hrubého fixního kapitálu zaostávala za rokem 2015.

Po celý rok byl meziroční růst HDP tažen výdaji na konečnou spotřebu domácností. Jejich příspěvek k celkovému nárůstu HDP[4] činil +1,1 p.b. a v průběhu roku jeho význam sílil. V první polovině roku dosáhl +0,9 p.b. a +1,0 p.b. a ve 3. a 4. kvartálu zesílil na +1,3 p.b. a +1,4 p.b. Naopak příspěvek výdajů na konečnou spotřebu vládních institucí, který v prvních dvou čtvrtletích dosáhl +0,4 p.b. a +0,5 p.b, ve třetím kvartálu zeslabil na +0,2 a v závěrečném čtvrtletí byl nulový. Silněji a významněji než v minulém roce přispívala k růstu HDP bilance vývozu a dovozu (celkem +1,2 p.b.). Její příspěvek v první polovině roku překonal i výše zmíněnou spotřebu domácností, když dosáhl +1,2 p.b. a +2,0 p.b. Ve třetím čtvrtletí, které bylo z pohledu výsledků zahraničního obchodu méně úspěšné, oslabil na +0,5 p.b. a v závěru roku se zvýšil na +0,9 p.b. Hlavně v druhé polovině roku zesílil kladný příspěvek změny zásob k růstu (+0,9 p.b. a +1,0 p.b. ve 3. a 4. čtvrtletí). Příspěvek již zmiňované investiční aktivity reprezentované tvorbou hrubého fixního kapitálu byl záporný (celkově -0,9 p.b.).

Domácnosti si v roce 2016 ve větší míře pořizovaly statky dlouhodobé spotřeby.

Růst spotřeby domácností v roce 2016 činil 2,9 % a byl tažen především silným nárůstem v kategorii předmětů dlouhodobé spotřeby (6,2 %). V závěrečném čtvrtletí roku se meziroční růst výdajů na spotřebu těchto statků zpomalil na 3,4 %, ale byl nahrazen poměrně silným meziročním navýšením u předmětů střednědobé spotřeby (8,4 %). V posledním kvartálu roku 2016 zrychlil i růst

[2] Data o HDP, hrubé přidané hodnotě a jejich složkách jsou vyjádřena ve stálých cenách a v očištění o sezónní a kalendářní vlivy. Údaje byly zveřejněny 3. 3. 2017 a zpřesnění bude publikováno 31. 3. 2017.
[3] Nedostupná data za Irsko a Lucembursko. Data za Slovensko neočištěna o kalendářní vlivy.
[4] Příspěvky ke změně HDP po vyloučení dovozu pro konečné užití.

výdajů na netrvanlivé statky na 3,1 %. Ve srovnání s předchozími lety výrazněji vzrostly výdaje na služby (celkový meziroční nárůst o 2,5 %).

Příznivá ekonomická situace vedla ke zvýšení objemu vyplácených mezd, v závěru roku byl však reálný nárůst mezd utlumen.

Růst spotřeby byl podpořen pozitivním očekáváním spotřebitelů i nárůstem výdělků. Nárůst objemu vyplacených mezd v roce 2016 se v porovnání s rokem 2015 zrychlil a dosáhl 5,5 %. V prvních třech čtvrtletích roku byl růst silnější (6,0 %, 5,4 % a 5,7 %) a v závěrečném kvartálu mírně polevil na 5,0 %. Především na konci roku se projevilo zvýšení cenové hladiny a v reálném vyjádření se růst objemu vyplacených mezd zredukoval (5,9 %, 5,4 %, 4,8 % a 3,6 % v jednotlivých čtvrtletích) [5]. Do růstu objemu vyplacených mezd a platů se částečně promítlo průběžné navyšování minimálních mezd, které je patrné především u nárůstu v odvětví obchod, doprava, ubytování a pohostinství o 6,2 %. Objem vyplácených mezd výrazně rostl i ve zpracovatelském průmyslu (6,6 %). Ve srovnání s předchozím rokem se zrychlila dynamika růstu v odvětví informačních a komunikačních činností (7,6 %) nebo u profesních, vědeckých, technických a administrativních činností (6,5 %), částečně i kvůli nárůstu zaměstnanosti. Mírněji než v předchozím roce rostl objem vyplácených mezd u činností v oblasti nemovitostí (3,2 %). Ve stavebnictví, které zažívá dlouhodobý útlum, vzrostl objem vyplácených mezd o 2,1 % za současného poklesu zaměstnanosti o 0,8 %.

V průběhu roku se zpomalil meziroční růst výdajů na vládní spotřebu.

Celkový meziroční růst výdajů na spotřebu vládních institucí činil 1,5 %, což bylo o 0,5 p.b. méně než v roce 2015. Růst byl soustředěn především do prvních dvou čtvrtletí, kdy dosáhl 2,3 % a 2,7 %. Ve druhé polovině roku se tak vysoké tempo neudrželo. Ve 3. čtvrtletí činil meziroční nárůst 1,0 % a v závěrečném čtvrtletí se hodnota výdajů na konečnou spotřebu vládních institucí nelišila od úrovně stejného období předchozího roku.

Výdaje na tvorbu hrubého fixního kapitálu se meziročně snížily. Způsobil to hlavně propad investic do ostatních budov a staveb.

Výdaje na tvorbu hrubého fixního kapitálu, které reprezentují investiční aktivitu v ekonomice, klesly v roce 2016 o 3,6 %. Tento propad je výsledkem kombinace dočerpávání evropských fondů v roce 2015 a pomalého tempa přípravy i realizace projektů pro následující programové období. V 1. čtvrtletí ještě investiční aktivita meziročně vzrostla o 1,8 %, ale v následujících třech kvartálech nastal pokles, který se v průběhu roku prohloubil až na -5,0 % ve 4. čtvrtletí. Meziroční propad byl způsoben především výpadkem investic do ostatních budov a staveb o 13,4 %. Tato kategorie zahrnuje velké infrastrukturní projekty často financované pomocí dotací (v předchozím roce zde investice výrazně vzrostly). Podobný vývoj měly investice do ICT, ostatních strojů a zařízení a zbraňových systémů, které zaznamenaly 5,4% meziroční pokles.

Rostly investice do dopravních prostředků a projektů duševního vlastnictví.

Výše zmíněné investiční kategorie představují více než polovinu objemu tvorby hrubého fixního kapitálu, proto jejich pokles nevykompenzoval ani silný růst investic do dopravních prostředků a zařízení, který navázal na rok 2015 a dosáhl 7,2 %. Výrazně vzrostly investice do projektů duševního vlastnictví (8,1 % v roce 2016, 4,0 % v roce 2015). Ve srovnání s předchozím rokem oslabil růst investic do obydlí (2,5 % v roce 2016, 8,4 % v roce 2015).

Bilance zahraničního obchodu v roce 2016 byla kladná a překonala předchozí rok o 67,4 mld.

Přebytek bilance zahraničního obchodu se zbožím a službami (v běžných cenách) v roce 2016 činil 347,2 mld. korun, čímž překonal rok 2015 o 67,4 mld. Kladné saldo obchodu se zbožím dosáhlo 248 mld. korun (meziroční nárůst o 43 mld.) a u služeb dosáhlo 99,3 mld. korun (nárůst o 24,3 mld.). Směnné relace za rok 2016 měly hodnotu 100,9. V prvních třech čtvrtinách roku byly kladné, ale v posledním kvartálu se poprvé od 2. čtvrtletí 2015 dostaly do záporných hodnot (99,8).

V průběhu roku klesaly zisky ze směnných relací.

Reálný hrubý domácí důchod (RHDD), který na rozdíl od HDP zohledňuje dodatečné zisky, nebo ztráty z vývoje cen v zahraničním obchodě, resp. zisky, nebo ztráty ze směnných relací, vzrostl v roce 2016 o 3,1 % (bez očištění o sezónní a kalendářní vlivy). V průběhu prvních tří čtvrtletí RHDD překonával růst HDP, ale jeho dynamika slábla a ve 4. čtvrtletí zaostávala za růstem HDP o 0,6 p.b. Zisk ze směnných relací se v průběhu roku snižoval a v posledním kvartálu došlo k mírné ztrátě.

[5] Do reálného vyjádření převedeno s využitím deflátoru výdajů na konečnou spotřebu domácností

Zpracovatelský průmysl přispěl více než polovinou k celkovému růstu HPH a je tak nejvýznamnějším zdrojem růstu.

V roce 2016 se na růstu HDP nejvýrazněji podílel zpracovatelský průmysl. I když se jeho hrubá přidaná hodnota nezvýšila tak výrazně jako v předchozích dvou letech (4,8 %, v roce 2015 to bylo 8,2 %), jeho příspěvek k celkovému růstu HPH činil +1,3 p.b., tedy více než polovinu (podobně jako v roce 2015). Zpracovatelský průmysl přispíval k růstu HPH rovnoměrně ve všech čtvrtletích roku. Dalším výrazněji rostoucím odvětvím byly činnosti v oblasti nemovitostí (nárůst o 3,2 %), které sice rostly pomaleji než v roce 2015, ale jejich příspěvek k růstu HPH činil +0,3 p.b. a rovněž byl stabilní po celý rok.

Meziročně se zredukoval příspěvek odvětví obchod, doprava, ubytování a pohostinství. Výrazně klesla HPH ve stavebnictví.

V průběhu roku 2016 došlo ke zpomalení růstu v odvětví obchod, doprava, ubytování a pohostinství, jehož příspěvek k růstu HPH v roce 2015 činil +0,7 p.b. Během 1. čtvrtletí roku 2016 ještě uvedené odvětví přispělo +0,5 p.b., ale následně se příspěvky zredukovaly až na -0,1 p.b. v závěru roku. Celkový příspěvek v roce 2016 byl +0,2 p.b.. Dalšími odvětvími, která neudržela růst z předchozího roku, jsou informační a komunikační činnosti a profesní, vědecké, technické a administrativní činnosti. Obě odvětví přispěla k nárůstu HPH v roce 2016 shodně jen 0,1 p.b. Rok 2016 byl neúspěšným pro stavebnictví, jehož HPH klesla o 5,8 %. Negativní dopad na celkový růst HPH ze strany tohoto odvětví se v průběhu roku prohluboval a celkově dosáhl -0,3 p.b.

Graf č. 1 **HDP** (stálé ceny, očištěno o sezónní a kalendářní vlivy, v %)

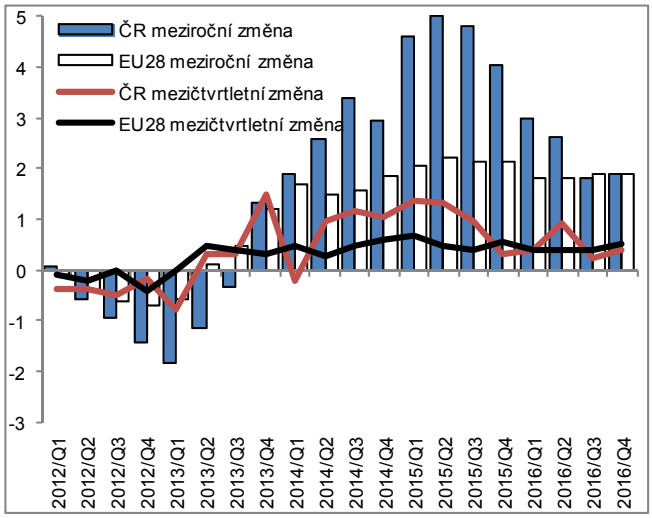

Graf č. 2 **HDP** (stálé ceny, očištěno o sezónní a kalendářní vlivy, y/y v %, pravá osa) **a indikátory důvěry** (2005=100, levá osa)

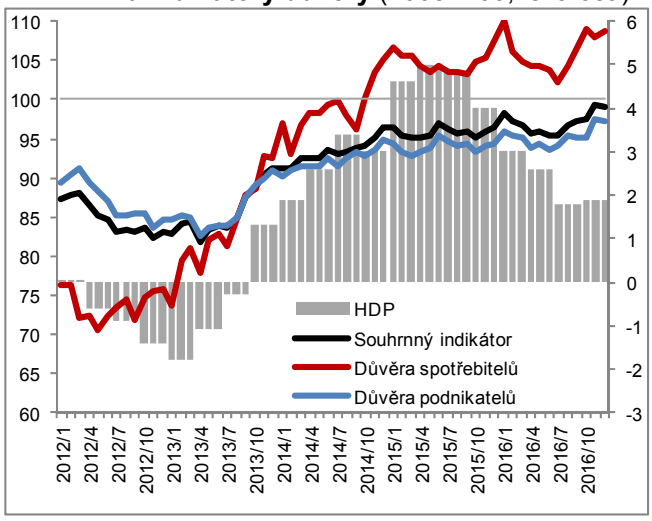

Graf č. 3 **Příspěvky výdajových složek ke změně HDP*** (stálé ceny, y/y, příspěvky v p.b., HDP v %)

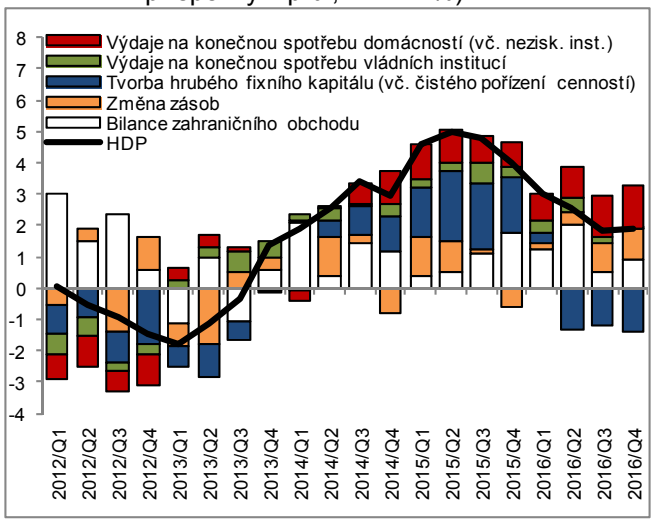

Graf č. 4 **Příspěvky odvětví ke změně HPH** (stálé ceny, y/y, příspěvky v p.b., HPH v %)

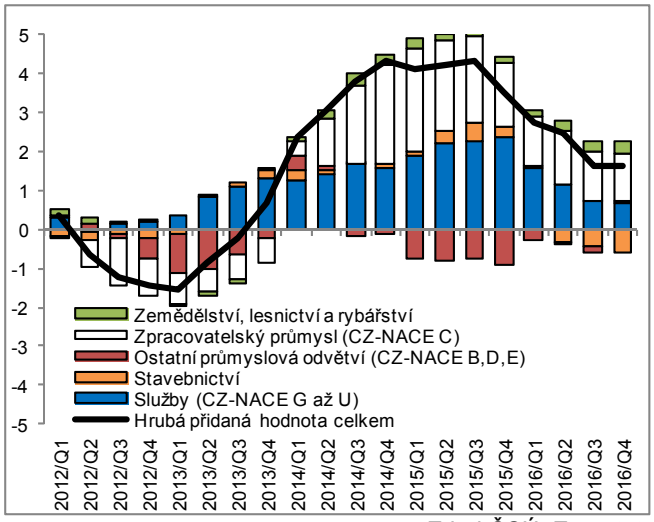

*po vyloučení dovozu pro konečné užití

Zdroj:ČSÚ, Eurostat

3. Výkonnost odvětví

Meziroční růst HPH vloni zvolňoval a v celoročním úhrnu byl nejslabší za poslední tři roky.

Zvolňování růstu HPH během loňského roku bylo způsobeno slabšími výkony váhově významných skupin odvětví služeb a také prohloubením nepříznivého vývoje ve stavebnictví.

Velmi dobrá úroda vedla k nejvyššímu růstu HPH v odvětví zemědělství, lesnictví a rybářství od roku 2009, za poslední tři se jeho přidaná hodnota zvýšila o čtvrtinu.

Výkon všech odvětví ekonomiky dle hrubé přidané hodnoty (HPH)[6] byl proti roku 2015 vyšší o 2,1 %. Vlivem postupného odeznění mimořádných stimulačních faktorů se růst HPH během loňského roku zvolňoval. To bylo patrné především v mezikvartálním srovnání – v druhé polovině roku postupně +0,2 %, resp. +0,3 % (v obou případech šlo o nejslabší tempa od 3. čtvrtletí 2013, kde se česká ekonomika pozvolna vymaňovala z vleklé recese). Klíčovou hnací roli si držel, podobně jako ve většině období hospodářského růstu, zpracovatelský průmysl. K loňskému 2,1% růstu celkové HPH přispěl 1,3 p.b. Jeho role byla ještě umocněna v druhé polovině roku, když výrazný růst HPH ve váhově významném seskupení odvětví obchod, doprava, ubytování a pohostinství po 2,5 letech vyprchal. Na úspěšné předchozí roky loni naopak plně navázaly činnosti v oblasti nemovitostí a zejména odvětví zemědělství, lesnictví a rybářství. K silnému růstu HPH (o 9,5 %) přispěla velmi dobrá úroda všech základních zemědělských plodin (u obilovin byla dokonce třetí nejvyšší v historii samostatné ČR). Snižování mimořádných zdrojů veřejných zakázek utlumilo výkony stavebnictví. HPH se ve stavebnictví mezikvartálně snižovala již od 4. čtvrtletí 2015, za pět čtvrtletí se zredukovala v úhrnu o 11,3 %. Dlouhodobě nejistá situace v odvětví se vybírala svou daň na zaměstnanosti. Počet odpracovaných hodin byl ve druhém loňském pololetí meziročně o 4,0 % nižší. S problémy se potýkala i nezpracovatelská průmyslová odvětví. Jejich negativní příspěvek k meziročnímu růstu HPH se ale loni výrazně redukoval (na -0,1 p.b., o rok dříve -0,8 p.b.), v poslední čtvrtině roku byl dokonce vlivem vývoje v energetice již kladný (poprvé po devíti čtvrtletích).

Meziroční růst průmyslové produkce v průběhu roku 2016 zpomaloval vlivem vysoké srovnávací základny, slabších výsledků klíčových exportních oborů v letním období i neplánovaného omezení výrobních kapacit chemického průmyslu a energetiky po většinu roku.

Pokračování růstových tendencí hlavních odvětví ekonomiky potvrzují i podrobnější výsledky podnikových statistik. Výkon průmyslu[7] (dle indexu průmyslové produkce) v roce 2016 posílil o 2,9 % (resp. 2,3 % po očištění o kalendářní efekty)[8]. Přestože se proti rokům 2014 a 2015 loňské tempo růstu snížilo zhruba o polovinu, stále převyšovalo dynamiku celé EU (o 0,9 p.b.). Náznaky zpomalení v Česku byly patrné již z nižšího objemu nových zakázek v druhé polovině roku 2015 (ve strojírenství či výrobě elektrických zařízení), resp. jejich propadu v chemickém průmyslu v důsledku vážných havárií. S omezením výrobních kapacit se během většiny loňského roku potýkalo i objemově významné odvětví energetiky (tvořící dvanáctinu produkce celého průmyslu). Na loňské produkci průmyslu se negativně podepsaly i slabší výsledky v letních měsících. Během nich se produkce snížila o téměř 2 % a zaznamenala tak nejhlubší mezičtvrtletní pokles od konce roku 2012 (v klíčovém exportním odvětví – výrobě motorových vozidel – dokonce o 4 %). Poslední loňské čtvrtletí ale naznačilo, že šlo pouze o jednorázový výkyv. Průmyslu umožnilo plně se nadechnout také obnovení výrobních kapacit v elektrárnách i chemickém průmyslu.

Dlouhodobě dominantní postavení výroby motorových vozidel v rámci průmyslu bylo v roce 2016 ještě umocněno.

Produkci celého průmyslu tradičně táhla výroba motorových vozidel. Její dominantní postavení se ve srovnání s předchozím obdobím let 2014 a 2015 ještě zvýraznilo, když k meziročnímu růstu loni přispěla 2,0 p.b. (spolu s nejbližšími subdodavatelskými obory 2,5 p.b.). Svědčí o tom i fakt, že jako jediné průmyslové odvětví ze svých dvojciferných růstů z předchozích let neslevilo (za poslední tři roky jeho produkce expandovala o 41 %, růst v celém průmyslu činil 13 %). Rostoucí poptávka na evropských i asijských trzích stimulovala produkci, což se odrazilo i v opětovném pokoření rekordu počtu vyrobených motorových vozidel v Česku[9]. Z tohoto vývoje profitovali i výrobci příslušných meziproduktů – dařilo se především gumárenství (ale např. ve výrobě elektrických zařízení činil růst produkce 0,7 %). Podobně skromného výsledku dosáhli loni i výrobci ostatních (hlavně kolejových) dopravních prostředků, v pozadí zde stála slabší tuzemská poptávka (ve srovnání se silným rokem 2015).

Pokračoval růst produkce ve váhově významné

V rámci ostatních významnějších zpracovatelských oborů zaznamenala vloni nadprůměrný růst kovovýroba (o 4,5 %), jejíž produkce poprvé překonala úroveň

[6] Údaje o HPH jsou vyjádřeny ve stálých cenách a v očištění o sezónní a kalendářní vlivy.
[7] Zahrnující odvětví dle CZ-NACE: B (Těžba a dobývání), C (Zpracovatelský průmysl), D (Energetika).
[8] Kalendářní vlivy ovlivnily produkci hlavně ve 2. čtvrtletí. To mělo vloni ve srovnání se stejným obdobím roku 2015 o tři pracovní dny více. Rozdíl mezi očištěnou (+2,2 %) a neočištěnou produkcí (+5,7 %) byl významný a v podobném rozsahu naposledy patrný ve 3. čtvrtletí 2008.
[9] Dle údajů Sdružení automobilového průmyslu bylo loni v Česku vyrobeno 1,351 mil. motorových vozidel, meziročně o 8,2 % více.

kovovýrobě i strojírenství, dařilo se i výrobcům počítačů, elektronických a optických přístrojů.

konjunkturního roku 2007[10]. Silně proexportní výroba počítačů, elektronických a optických přístrojů jako jeden z mála oborů svůj meziroční růst zrychlil (na 5,6 % z 2,8 % v roce 2015). Ve strojírenství vykompenzovala vyšší zahraniční poptávka méně příznivý vývoj v tuzemsku a promítla se do vyšší produkce (o 1 %). Větší diverzifikace tohoto oboru ho činila odolnějším s ohledem na výkyvy v poptávce. Strojírenská produkce se tak navyšovala již sedmý rok v řadě a proti roku 2007 byla loni o téměř desetinu vyšší (podobně jako v celém průmyslu).

Z menších zpracovatelských oborů pokračoval dynamický růst produkce v nábytkářství, jakož i mírné oživení v textilním průmyslu.

Z menších odvětví se nadále dařilo výrobcům nábytku, jejichž produkce za poslední čtyři roky vzrostla o více než čtvrtinu (za svým dosavadním vrcholem z roku 2007 ale stále o 6 % zaostávala). Mírně vyšší tempo než celý zpracovatelský průmysl (+3,7 %) vykázaly loni textilní i kožedělný průmysl. Dlouhodobě utlumené oděvnictví po oživení v roce 2015 (tažené vyšší zahraniční poptávkou) vloni stagnovalo, když zvýšení poptávky z tuzemska pouze vyrovnalo mírný meziroční pokles váhově významnější zahraniční poptávky. I vlivem nižší srovnávací základny dosáhlo svižného růstu tiskárenství, které je tradičně zaměřené převážně na tuzemský trh.

Z významnějších zpracovatelských oborů klesala produkce jen v hutnictví, chemickém průmyslu a potravinářství.

Dopad neplánovaných odstavek na celoroční produkci byl v chemickém průmyslu hlubší než v energetice.

Růst produkce celého průmyslu v roce 2016 brzdil nejvíce chemický průmysl, jehož výkon byl více než rok omezený vinou havárií[11]. Přestože ve 2. polovině loňského roku došlo k postupné obnově kapacit, proti roku 2015 se celoroční produkce nacházela o 7 % níže[12]. V energetice neměly neplánované odstávky na celé odvětví tak zásadní dopad, neboť produkce se za celý rok navýšila o 0,5 % a zároveň vzrostla poprvé od roku 2010. Naopak vnější vlivy (ceny komodit na světových trzích) se negativně promítaly v těžbě a dobývání, kde se řízený útlum těžby (především černého uhlí) odrážel v prudkých poklesech produkce (v roce 2016 o 9 %, za posledních pět let o 27 %). Přetlak nabídky oceli na evropských trzích vyústil v hutnictví a slévárenství v mírné snížení produkce (o 0,5 %, podobně jako v Německu či celé EU)[13]. Nejslabší výsledek za posledních pět let loni dosáhlo stabilní (především na domácí trh orientované) odvětví potravinářského průmyslu (-2,5 %, v Německu +1 %, v Polsku +6,4 %). Snížení objemu veřejných zakázek v inženýrském stavitelství i slabší intenzita zahajované bytové výstavby se projevily ve výrobě ostatních nekovových minerálních výrobků, kde produkce po oživení v letech 2014 a 2015 loni stagnovala.

Pokračoval dlouhodobě příznivější vývoj průmyslových tržeb z přímého vývozu nad tržbami z tuzemska.

Trendy v průmyslové produkci úzce souvisí s vývojem tržeb. Ty proti roku 2015 vzrostly nominálně o 1 %, neboť příznivější vývoj tržeb z přímého vývozu (+2,7 %) dokázal vykompenzovat mírný pokles domácích tržeb (-1,3 %). V posledním loňském čtvrtletí však domácí tržby ožily (+2,3 %), když profitovaly z meziročního posílení v chemickém průmyslu i energetiky.

Důvěra podnikatelů v průmyslu na konci roku sílila a dosáhla nevyšších hodnot za posledních 5,5 roku.

Podíl podniků potýkajících se s nedostatkem pracovní síly narůstá již od počátku roku 2015, ve 4. čtvrtletí citelně zrychlil a dosáhl úrovně konjunkturních let 2007-2008.

O vyhlídkách průmyslu v letošním roce napovídají trendy v hodnotě nových zakázek[14]. Ty ve 4. čtvrtletí 2016 vzrostly meziročně o 5,9 % – nejvíce ve výrobě motorových vozidel (+11,3 %), příznivé tendence ale signalizovaly všechny hlavní obory (vyjma výroby elektrických zařízení). Důležité bylo i to, že vedle zahraniční poptávky (+8,1 %) mírně rostly i zakázky z tuzemska (+1,7 %). Pozitivní nálada podnikatelů v průmyslu po celý rok přetrvávala, na konci roku navíc mírně sílila. Dle aktuálních údajů (z ledna 2017) očekávalo růst výrobní činnosti v příštích třech měsících 22 % průmyslových podniků (obdobně jako o rok dříve). Zvyšovat zaměstnanost plánovalo 19 % podniků (před rokem 13 %). Výrazně se zlepšila očekávání v energetice, negativní výhledy se prohloubily v těžebním průmyslu. Podíl podniků, považujících nedostatek pracovní síly za bariéru růstu v posledním loňském čtvrtletí výrazně zrychlil (na 29 %) a na počátku letošního roku činil již 33 %. I přesto však zůstává hlavní bariérou růstu nedostatečná poptávka (43 %), s níž se potýkal např. potravinářský průmysl.

[10] Za touto úrovní v roce 2016 stále polovina zpracovatelských oborů zaostávala. Šlo zejména o oděvní a kožedělný průmysl či výrobu nápojů (ve všech případech o čtvrtinu). Z váhově významnějších oborů obdobné platilo o hutnictví a slévárenství (89 % úrovně produkce roku 2007), potravinářském (91 %) a chemickém průmyslu (92 %). Výrobci motorových vozidel tuto úroveň překonali již v roce 2010 a loni ji převýšili o 81 %.
[11] Během čtyř kvartálů (tj. od 3. čtvrtletí 2015 do 2. čtvrtletí 2016) se produkce v chemickém průmyslu snížila v úhrnu o 16 %.
[12] Díky silnému mezičtvrtletnímu růstu v posledních třech měsících loňského roku (+7,9 %) byla překonána úroveň produkce tohoto odvětví z konce poslední recese ekonomiky (1. čtvrtletí 2013). Jediným zpracovatelským oborem, jenž za touto úrovní i na sklonku roku 2016 zaostával (o 4 %), byl dřevozpracující průmysl. Z nezpracovatelských odvětví šlo dále o těžbu a dobývání (o 21 %) a energetiku (o 3 %).
[13] Postavení oboru se v druhé polovině roku částečně zlepšilo i v souvislosti se zavedením antidumpingových cel na dovoz trubek z nerezové oceli z Číny do EU. Ve 4. čtvrtletí produkce v hutnictví a slévárenství meziročně vzrostla (v ČR o 3,2 %, v EU o 0,9 %).
[14] Průmyslové zakázky se sledují pouze ve vybraných oddílech CZ-NACE (13, 14, 17, 20 až 21, 24 až 30), které vyrábějí převážně na zakázku, s dlouhodobějším výrobním cyklem a s většími zásobami zakázek.

Inženýrské stavitelství se potýkalo s dopady velmi nerovnoměrného čerpání veřejných investic vlivem nastavení programových období EU, nižší produkci pozemního stavitelství ovlivnila rovněž administrativní náročnost stavebních řízení.

Produkce ve stavebnictví se po růstu z let 2014–2015 loni opět vrátila k hlubším poklesům. Proti roku 2015 se snížila o 6,1 %[15], v inženýrském stavitelství dokonce o 16 % (nejhlubší pokles po roce 2000). Efekt vysoké srovnávací základny (vlivem zrychlené realizace veřejných zakázek u infrastrukturálních projektů) a pomalého náběhu investic v novém programovém období se projevoval po většinu roku. V mezičtvrtletním vyjádření se však stavebnictví ve druhé polovině roku z poklesů již vymanilo, byť prozatím jen zásluhou pozemního stavitelství. Zatímco proti konjunkturnímu roku 2008 loňská produkce o pětinu zaostávala, ve vztahu k roku 2014 (ve kterém se již zčásti projevoval efekt sílícího dočerpávání evropských dotací) byla vlivem pozemního stavitelství vyšší o 0,6 % (v inženýrském stavitelství činil pokles 1,6 %).

Meziroční pokles hodnoty nových stavebních zakázek (trvající pět čtvrtletí v řadě) se na konci roku zastavil (+10 %) výhradně vlivem pozemního stavitelství,…

…celková zásoba práce však zůstala na konci roku druhá nejnižší po roce 2001.

Saldo důvěry podnikatelů ve stavebnictví kleslo v září na dvouleté minimum a nadále zůstává ve výrazně negativním pásmu.

Odlišný vývoj obou hlavních oborů stavebnictví byl loni dobře patrný u nových zakázek[16]. Zatímco ty v pozemním stavitelství meziročně o více než pětinu narostly (na 86 mld. korun, nejvyšší objem po roce 2008), u inženýrských staveb se po celý rok snižovaly. Útlum celého odvětví souvisel s absencí většího množství významnějších staveb. Průměrná velikost nově uzavřené zakázky v tuzemsku během roku oscilovala kolem 3 mil. korun a byla tak nejnižší od 1. čtvrtletí 2013. Pokles celkové zásoby práce (ve formě všech dosud nerealizovaných stavebních zakázek) se po šesti předešlých čtvrtletích na samém konci loňského roku zastavil (vlivem nižší srovnávací základny, neboť v průběhu 4. čtvrtletí 2015 vrcholila finalizace veřejných zakázek). I přesto byl loňský objem zásoby zakázek druhý nejnižší od roku 2001. Příznivěji vyznívá pro stavebnictví jiný předstihový ukazatel – orientační hodnota stavebních povolení. Ta se proti roku 2015 navýšila o 11,5 %, z velké části zásluhou svižného růstu u nebytových budov (o 39 %). Naopak negativní saldo důvěry podnikatelů ve stavebnictví se hlavně v první polovině roku nadále prohlubovalo a ani jeho konec obrat nepřinesl. V drtivé většině států, jež jsou významnými příjemci podpory z fondů EU, byl však vloni vývoj důvěry příznivější. Snížení stavební činnosti v příštích třech měsících očekávala v lednu 2017 třetina podniků v ČR (o rok dříve čtvrtina), snižování stavu pracovníků předpokládala čtvrtina (resp. 18 %) a zvyšování jen 3,5 % z nich. Mírně nadpoloviční většina podniků pokládala, podobně jako před rokem, za bariéru růstu nedostatečnou poptávku (nedostatek zaměstnanců jen 11 % podniků).

Oživování zahajované bytové výstavby bylo v roce 2016 jen mírné.

Počet dokončených bytů byl proti rekordnímu roku 2007 o více než třetinu nižší.

K oživení stavebnictví navzdory četným předpokladům (rostoucí příjmy domácností, nízké úrokové sazby) příliš nepřispěla ani bytová výstavba. Byť počet zahájených bytů vzrostl již třetí rok v řadě, dlouhodobé minimum z roku 2013 (22,1 tis.) loni překonal jen o necelou čtvrtinu. Nízká byla hlavně četnost bytů v bytových domech (5,9 tis., vlivem propadu výstavby v Praze) a výstavba bytů v domech pro seniory. Nízký objem výstavby doprovázený sílící kupní silou domácností se nejen v Praze odrazil ve zrychlení růstu nabídkových i realizovaných cen rezidenčních nemovitostí.

Tržby ve službách zpomalily svůj meziroční růst na 1,2 % (z předloňských 3 %),…

…v pozadí stál hlubší pokles v profesních, vědeckých a technických činnostech vázaný zčásti na vývoj stavebnictví (architektonické a inženýrské činnosti) a též mírný pokles v pozemní a potrubní dopravě.

Loňské tržby ve službách za úrovní dosaženou v konjunkturním roce 2008 o téměř 9 % zaostávaly především vlivem útlumu profesních, vědeckých a technických činností.

Ve vybraných službách[17] se tržby reálně zvýšily o 1,2 % (v roce 2015 o 3,0 %). Na tomto růstu se podílela drtivá většina dílčích odvětví vyjma profesních, vědeckých a technických činností (-2,3 %), jejichž 3% růst v roce 2015 byl v dlouhém období od konce silné konjunktury v předešlé dekádě ojedinělý. Zčásti souvisel i s rozvojem projektové činnosti vázané na dočerpávání prostředků z EU – zejména tržby v architektonických a inženýrských činnostech (v roce 2015: +2,8 %, vloni -7,3 %). Naopak právní a účetnické činnosti či reklama a průzkum trhu v mírném růstu pokračovaly. Váhově významné odvětví dopravy a skladování ze solidně rostoucího průmyslu i zahraničního obchodu profitovalo jen částečně, neboť jeho tržby posílily o 1,1 % (v roce 2015 o 0,4 %). Mírný pokles v pozemní a potrubní dopravě (-0,3 %) a poštovních i kurýrních činnostech (-1,0 %) byl vyvážen příznivějším vývojem ve skladování (+3,7 %) a také v ostatních druzích dopravy. Dařilo se stravování a pohostinství, kde vysoký růst za rok 2015 (+5,0 %) v následujícím roce ještě zrychlil na 5,7 % (nejvyšší tempo po roce 2001). Pokračující růst počtu přenocování zahraničních (+3,8 %) i domácích (+7,0 %) hostů podpořil také tržby v ubytování (+4,4 %). Obdobným tempem sílily tržby také v odvětví administrativní a podpůrné činnosti, tažené rychle se rozvíjejícími pracovními agenturami, jejichž tržby se proti roku 2010 více než zdvojnásobily. Dařilo se ale i drtivé většině ostatních činností

[15] Všechny údaje o stavební produkci jsou očištěny o kalendářní vlivy.
[16] Statistické šetření pokrývá pouze zakázky stavebních podniků s 50 a více zaměstnanci.
[17] Údaje jsou neočištění a nezahrnují obchod, peněžnictví a pojišťovnictví, vědu a výzkum a také veřejné služby.

v rámci tohoto odvětví. Výjimku představovaly cestovní agentury a kanceláře (vč. rezervačních činností), kde redukce tržeb pokračovala již čtvrtý rok v řadě[18].

Příznivé podmínky pro svižný růst maloobchodních tržeb nadále přetrvávaly, tržby táhl především prodej nepotravinářského zboží.

Meziroční růst tržeb prodejců potravin během roku slábl, ve 4. čtvrtletí zcela vymizel (-0,2 %).

Růst maloobchodních tržeb v ČR byl loni sedmý nejvyšší ze zemí EU, ze sousedních států se zvyšoval rychleji jen v Polsku.

Zvyšující se disponibilní příjmy domácností, sycené růstem objemu vyplacených mezd a platů v celé ekonomice (+5,5 % v roce 2016, o rok dříve +4,4 %), v kombinaci s velmi optimistickým naladěním spotřebitelů po celý loňský rok vyústily ve svižný růst maloobchodních tržeb (+5,1 % meziročně)[19]. Zatímco v prvních třech čtvrtletích růst tržeb osciloval okolo 5,5 %, na sklonku roku tempo zmírnilo na 4,2 % – primárně vlivem vývoje tržeb za potraviny. Ty v 1. čtvrtletí 2016 rostly o 5 %, na sklonku roku již jen stagnovaly. Tento vývoj se primárně týkal nespecializovaných (především velkých) prodejen[20]. Tržby za potraviny ve specializovaných prodejnách ve 4. čtvrtletí o 2,9 % rostly, za celý rok o 3,1 % – tedy vyšším tempem než u nespecializovaných prodejců potravin, což se stalo naposledy v roce 2005. Váhově dominantní segment maloobchodu – prodej nepotravinářského zboží – rostl bez větších výkyvů (za celý rok o 6,3 %). Táhl ho zejména prodej přes internet a dále prodej výrobků pro kulturu i rekreaci a výrobků převážně pro domácnost. Růst ekonomiky i příznivé ceny PHM se odrážely v silném růstu tržeb čerpacích stanic, jenž trval již osm čtvrtletí v řadě (za celý rok o 6,8 %). Procyklicky se vyvíjecí tržby za obchod (vč. oprav a údržby) motorových vozidel za celý rok posílily o 7,6 %, v 2. pololetí však růst slábl a ve 4. čtvrtletí 2016 (+4,2 %) byl nejslabší od konce poslední recese.

Graf č. 5 **Produkce v průmyslu a ve vybraných zpracovatelských odvětvích** (reálně, y/y, očištěno o kalendářní vlivy, v %)

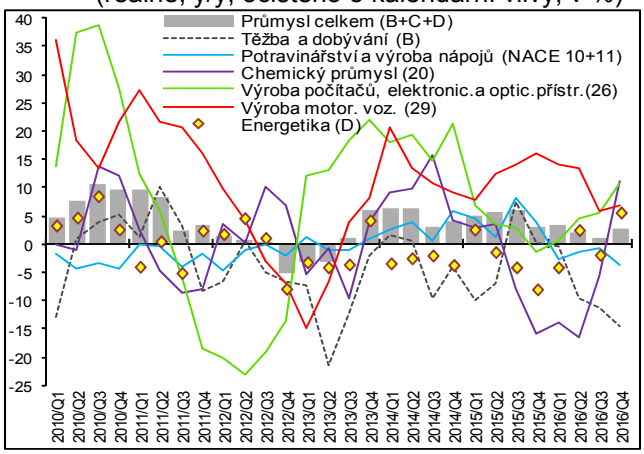

Graf č. 6 **Nové zakázky v automobilovém průmyslu, v průmyslu celkem** (b.c., y/y v %) **a saldo indikátoru důvěry v průmyslu** (pravá osa)

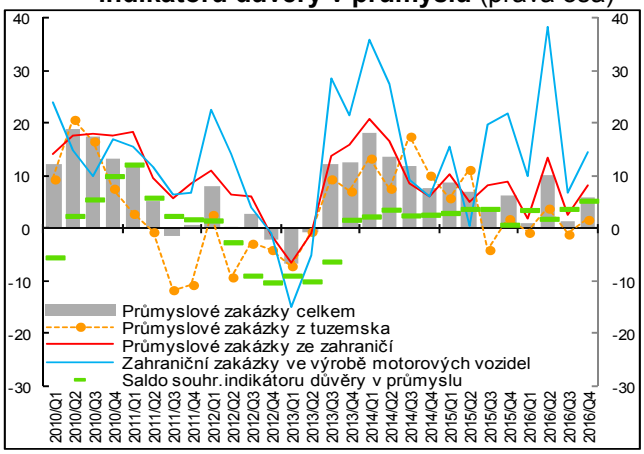

Graf č. 7 **Stavební produkce*, hodnota nových zakázek** (y/y v %) **a saldo indikátoru důvěry ve stavebnictví** (pravá osa)

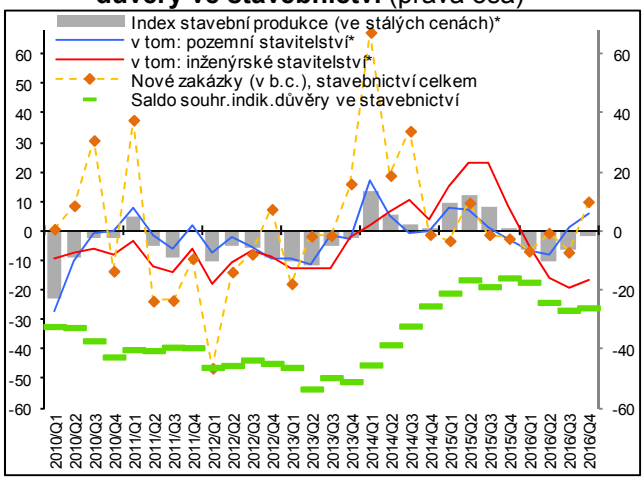

Graf č. 8 **Tržby v maloobchodu *** (reálně, y/y v %) **saldo indikátoru důvěry spotřebitelů** (pravá osa)

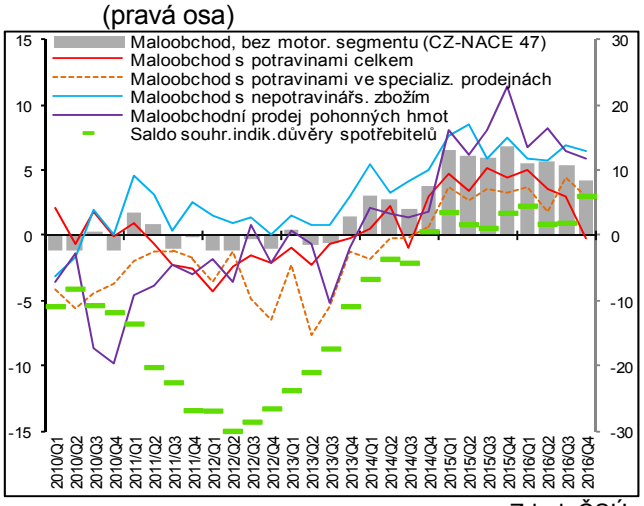

*očištěno o kalendářní vlivy

Zdroj: ČSÚ

[18] V samotném 4. čtvrtletí 2016 však tržby meziročně o 4,7 % vzrostly. Stalo se tak poprvé po šestnácti čtvrtletích nepříznivého vývoje. K tomuto obratu zčásti přispělo zastavení poklesu příjezdů ruských návštěvníků do Česka. Jejich počty v 1. až 3. čtvrtletí 2016 meziročně o 15 % klesly, ve zbývající části roku již ale o 23 % vzrostly.

[19] Všechny údaje o maloobchodních tržbách jsou očištěny o kalendářní vlivy ve stálých cenách.

[20] V nich ve 2. pololetí 2016 došlo k citelnému poklesu tržeb za služby (tvořících však jen okrajový podíl ze všech tržeb prodejců potravin).

4. Vnější ekonomické vztahy

Přebytek salda zboží a služeb vedl k rekordnímu kladnému saldu běžného účtu platební bilance.

V roce 2016 dosáhl dle údajů ČNB přebytek běžného účtu platební bilance 52,6 mld. korun a převýšil přebytek z předchozího roku o 41,4 mld. korun. Zásluhu na tom má mimořádně vysoké kladné saldo zboží a služeb, které bylo o 85,6 mld. vyšší než v roce 2015. V opačném směru působil především deficit druhotných důchodů, který se oproti roku 2015 prohloubil o 27,3 mld. korun. Deficit prvotních důchodu dosáhl 271,8 mld. korun, což je o 16,9 mld. více než v roce 2015. V kapitálovém účtu se promítaly transfery peněz z EU a především jejich výrazný úbytek mezi lety 2016 a 2015. Přebytek kapitálového účtu za rok 2016 dosáhl 53,5 mld. korun a ve srovnání s rokem 2015 se snížil o 48,4 mld. Pro srovnání, v roce 2014 kladné saldo kapitálového účtu činilo 32,3 mld. korun.

Nárůst objemu rezervních aktiv převýšil ostatní faktory a finanční účet skončil v přebytku navzdory výraznému přílivu zahraničních investic.

Finanční účet skončil v přebytku 117,7 mld. korun, což je o 58,1 mld. korun méně než v roce 2015. Kladné saldo výrazně navyšovala rezervní aktiva, jejichž objem během roku stabilně rostl a celkově se zvýšil o 563,5 mld. korun, což je o 212,2 mld. korun více než v předchozím roce. Navýšení devizových rezerv výrazně ovlivnilo konečnou podobu finančního účtu, protože proti kladnému saldu silně působil příliv přímých investic ze zahraničí. Během 2. a 3. čtvrtletí 2016 došlo k výraznému odlivu domácích investic v zahraničí, který byl soustředěn především do dluhových nástrojů. Naproti tomu za rok 2016 do Česka přitekly přímé zahraniční investice ve výši 158,8 mld. korun (o 117,3 mld. korun více než v roce 2015).

V roce 2016 se oslabil tok českých portfoliových investic do zahraničí. Pokračoval zájem o české dluhové cenné papíry ze strany zahraničních investorů.

Čistý příliv portfoliových investic do Česka v roce 2016 činil 169,5 mld. korun, což je o 5,4 mld. více než v předchozím roce. Na pasivní straně se tok peněz snížil (příliv ve výši 191,5 mld. korun, tj. o 44,9 mld. méně než v roce 2015). Zvýšení čistého přílivu portfoliových investic je tak výsledkem slabého toku domácích investic do zahraničí. Aktivní strana portfoliových investic dosáhla výsledku 21,9 mld. korun, což je o 50,3 mld. méně než v roce 2015. Většinu tohoto rozdílu tvoří snížení účastí a podílů v investičních fondech o 31,5 mld. korun. Přetrvával zájem o české dluhové cenné papíry. Celkem jich zahraniční investoři nakoupili za 181,7 mld. korun (z toho dluhopisy vládních institucí tvořily 121,7 mld. korun).

V roce 2016 dosáhla hodnota vývozu rekordních hodnot. Přesto v druhé půli roku exportní výkonnost zaostávala za rokem 2015.

Z hlediska hodnoty vývozu byl rok 2016 rekordní. Z Česka bylo vyvezeno zboží v hodnotě 3 312 mld. korun[21], což je navýšení o 1,5 % oproti roku 2015. Meziroční tempo růstu exportu se v porovnání s předchozími dvěma lety snížilo. V prvním čtvrtletí vzrostl vývoz o 1,8 %. Druhé čtvrtletí se stalo pro exportéry nejúspěšnějším za celý rok, když vývoz vzrostl o 4,2 %. V druhé polovině roku se však projevila vysoká srovnávací základna roku 2015 kombinovaná s dočasným omezením výrobních kapacit některých důležitých exportérů. Ve 3. kvartálu se export meziročně snížil o 0,9 % a v závěru roku meziroční přírůstek dosáhl jen 0,7 %.

V druhé polovině roku zpomaloval vývoz do EU. Vývoz do zbytku světa naopak rostl.

Vývoz do zemí Evropské unie, který tvořil 84,0 % celkové hodnoty českého exportu, meziročně vzrostl o 2,7 % a 5,4 % v 1. a 2. čtvrtletí roku. Druhá polovina roku 2016 již nebyla tak úspěšná, když vývoz do EU klesl o 1,1 % ve 3. čtvrtletí a následně dosáhl hodnoty 4. čtvrtletí předchozího roku. Meziroční pokles vývozu se objevil poprvé od 1. čtvrtletí roku 2013 a podílel se na něm především výrazný propad exportu na Slovensko a do Velké Británie. Vývoz do Německa, který tvořil téměř třetinu celkového exportu, v 1. a 2. kvartálu rostl o 0,6 % a 4,4 % a následně klesl o 0,6 % ve 3. kvartálu. V závěru roku pak opět vzrostl (+2,2 %). Naopak export do zemí mimo EU klesal v prvních dvou čtvrtletích a znovu nabral dech v druhé půli roku, když vzrostl o 0,5 % a 4,5 %.

Motorová vozidla po celý rok zůstala

Z nejvýznamnějších zbožových oddílů (podle klasifikace CZ-CPA) se nejvíce dařilo exportu motorových vozidel a strojů a zařízení. Vývoz motorových vozidel

[21] Údaje v národním pojetí v nominálním vyjádření zahrnující pouze obchod se zbožím. Hodnota vývozu je zachycena v cenách FOB, tj. včetně nákladů souvisejících s dopravou na hranice ČR. Dovoz je v cenách CIF, tj. včetně nákladů souvisejících s dopravou v zahraničí na hranice ČR. Data jsou platná k 9. 3. 2016

nejúspěšnějším a nejvýznamnějším oddílem českého exportu, i když se jeho výkon v druhé polovině roku výrazně zpomalil. V závěru roku se podařilo oživit export chemických výrobků.

v prvních dvou kvartálech meziročně vzrostl nejprve o 10,8 % a následně o 16,7 %. Na zpomalení růstu v druhé polovině roku (+3,0 % a +3,8 %) se podepsala vysoká srovnávací základna předchozího roku. Po sedmi čtvrtletích meziročního poklesu se obnovil růst exportu chemických látek a přípravků, když ve 4. čtvrtletí vzrostl vývoz o 9,2 %. Pokračovala stagnace v oddílu počítače, elektronické a optické přístroje a zařízení, která trvá od 2. čtvrtletí roku 2015. Ve 3. a 4. čtvrtletí meziročně poklesl export potravinářských výrobků o -1,5 % a -10,1 %, jedná se však o výsledek srovnání s nadprůměrně úspěšnou druhou polovinou roku 2015. Závěr roku 2016 nebyl příliš úspěšný pro exportéry kovodělných výrobků, kterým se nepodařilo udržet růst trvající více než tři roky. Vývoz v tomto oddílu ve 4. čtvrtletí meziročně klesl o 11,4 %.

Dovoz stagnoval. Obnovení chemické výroby v Česku vedlo ve 4. čtvrtletí k vyššímu dovozu ropy i snížení závislosti na dovozu zahraničních chemických výrobků.

Celkový import do Česka dosáhl hodnoty 3 145 mld. korun. Dovoz z EU meziročně vzrostl v prvních dvou čtvrtletích shodně o 2,7 % a následně zpomalil a zvýšil se jen o 0,2 % a 0,6 % ve 3. a 4. čtvrtletí. Výrazný podíl na růstu měl import z Polska, který se v první polovině roku meziročně zvyšoval o 13,6 % a 5,9 %. V roce 2016 vzrostl dovoz z Velké Británie o 11,4 %. Import z Německa stagnoval a vzrostl jen o 0,4 %. Klesl dovoz ze Slovenska (v úhrnu za celý rok o 1,1 %) a Rakouska (-3,4 %). Vzhledem k rostoucím cenám ropy i obnoveným výrobním kapacitám v chemickém průmyslu a souvisejícímu oživení v tomto odvětví se ve 4. čtvrtletí roku 2016 zastavil více než dva roky trvající propad hodnoty importu ropy a zemního plynu a zároveň se snížil dovoz chemických látek a výrobků. V roce 2016 vzrostla hodnota dovozu motorových vozidel o 12,4 % a elektrických zařízení o 5,2 %. Klesl import počítačů a elektronických zařízení o 5,6 % a strojů a zařízení o 3,6 %.

Přebytek zahraničního obchodu dosáhl rekordních hodnot, i přes mírné oslabení exportní výkonnosti v závěru roku.

Přebytek zahraničního obchodu v roce 2016 dosáhl 167,0 mld. korun a překonal přebytek z roku 2015 o 36,1 mld.[22] Tento rozdíl byl dosažen výhradně v prvních třech čtvrtletích. V závěru roku byl přebytek bilance oproti 4. čtvrtletí 2015 nižší. Kladný přebytek zahraničního obchodu má Česko tradičně s EU. Přebytek obchodu s Německem za celý rok dosáhl 208,4 mld. korun a meziročně se zvýšil o 14,0 mld. Zvýšilo se kladné saldo bilance s Francií (+3,4 mld. korun) a Rakouskem (+6,0 mld.). Česko dosáhlo přebytku obchodu se Slovenskem ve výši 147,8 mld. korun a s Velkou Británií 95,0 mld. korun, ale v porovnání s rokem 2015 se tyto přebytky snížily. Deficit obchodu s Polskem se prohloubil o 8,9 mld. korun a dosáhl 73,0 mld. Přetrvává záporné saldo obchodu se zeměmi mimo EU.

Graf č. 9 **Běžný účet platební bilance** (kumulace za rok 2016 v mld. korun, FOB/FOB)

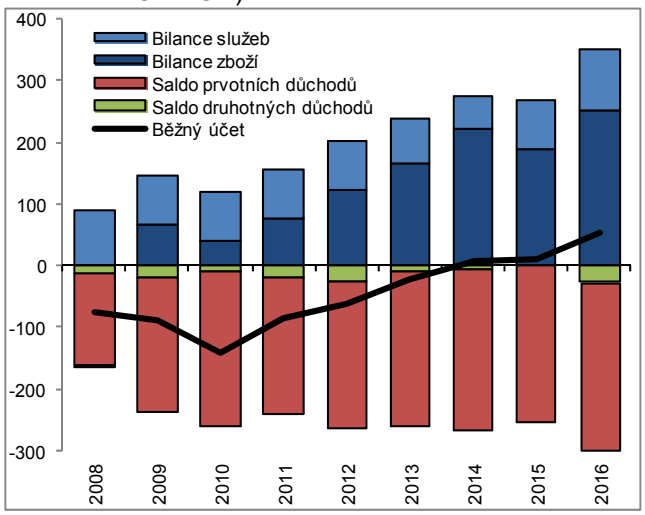

Graf č. 10 **Bilance zahraničního obchodu v národním pojetí v roce 2016** (v mld. korun, CIF/FOB, oddíly CPA)

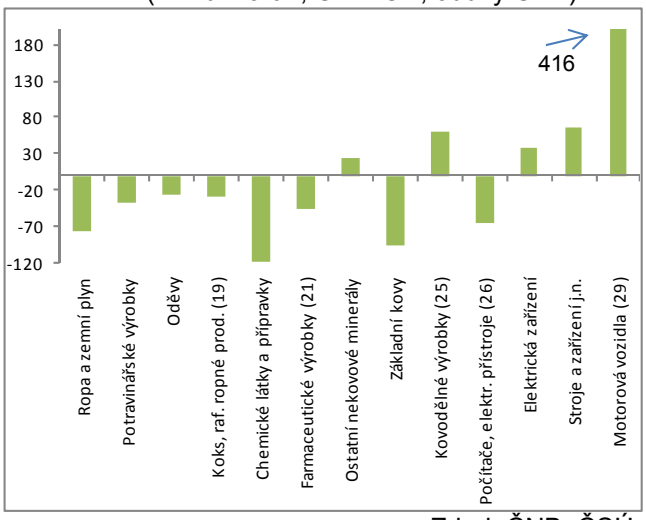

Zdroj: ČNB, ČSÚ

[22] Pokud bychom k výsledkům roku 2015 zahrnuli částku 16,2 mld. korun v návaznosti na aktualizaci metodiky zachycování obchodu se zemním plynem, prohloubil by se rozdíl v bilanci let 2015 a 2016 na 52,3 mld. korun.

5. Ceny

Celková cenová hladina vzrostla o 1,1 %.

Celková cenová hladina měřená implicitním deflátorem HDP v roce 2016 vzrostla o 1,1 %. V průběhu roku sílil vliv výdajů na konečnou spotřebu. Především v druhé polovině roku začaly růst ceny výrobků a služeb spotřebovávaných domácnostmi (0,9 % ve 3. čtvrtletí, 1,4 % ve 4. čtvrtletí).

Vývoj spotřebitelských cen v 1. až 3. čtvrtletí 2016 se nelišil od předchozích dvou let. Zlom nastal v listopadu, kdy se spotřebitelské ceny po téměř třech letech přiblížily k inflačnímu cíli.

První tři čtvrtletí roku 2016 se z hlediska vývoje spotřebitelských cen příliš nelišila od předchozích dvou let. Meziroční růst cen nepřekročil 0,5 % a zůstával pod cílovým pásmem ČNB. Zlom nastal v listopadu, kdy meziroční nárůst cen poprvé od prosince 2013 překročil 1% hranici a dostal se na 1,5 %. V prosinci se růst spotřebitelských cen dotkl 2 % a tak průměrný růst cen během 4. čtvrtletí činil 1,4 %. Míra inflace[23] se od ledna po květen 2016 rovnala 0,4 %, od června po září se snížila na 0,3 % a během října až prosince dosahovala 0,4 %, 0,5 % a 0,7 %.

Negativní vliv cen ropy na spotřebitelské ceny patrný především v první polovině roku v závěru roku skončil.

Růst indexu spotřebitelských cen byl zpočátku roku značně zpomalován vývojem cen pohonných hmot kombinovaným s poklesem cen potravin. Po hlubokém propadu na přelomu let 2015 a 2016 začaly ceny ropy mírně růst a jejich vliv na snižování cenové hladiny během roku slábl. Meziroční růst cenového indexu bez topných olejů a pohonných hmot tak v průběhu prvních tří čtvrtletí roku převyšoval růst celkové cenové hladiny o několik desetin p.b. Až v posledním čtvrtletí se oba indexy vyrovnaly a v prosinci dokonce ceny pohonných hmot mírně přispěly k růstu celkové cenové hladiny.

Po téměř dvou letech se zastavil pokles cen potravin, který měl výrazný vliv na celkovou cenovou hladinu.

Ceny potravin a nealkoholických nápojů od prosince 2014 (s výjimkou června 2015) meziročně klesaly. V indexu spotřebitelských cen mají druhou nejvyšší váhu, není tedy překvapivé, že jejich listopadový a prosincový růst (1,6 % a 3,3 %) podstatně ovlivnil celkovou cenovou hladinu. Do té doby klesaly průměrným meziročním tempem 1,6 %. Zatímco v lednu až říjnu tak ceny potravin průměrně snižovaly celkový růst cen o více než 0,2 p.b., v listopadu přispěly k růstu 0,3 p.b. a v prosinci dokonce 0,6 p.b. Podzimní nárůst cen způsobilo především meziroční zvýšení cen zeleniny a mléčných výrobků.

Kvůli poklesu cen energií se v nákladech na bydlení a energie příliš neprojevilo zvýšení cen nájmů a imputovaného nájemného.

Ceny bydlení, vody, energií a paliv, které jsou pro české spotřebitele nejvýznamnější položkou ve spotřebním koši, rostly v roce 2016 průměrným meziročním tempem 0,6 % a průměrným meziměsíčním tempem 0,1 %. Vzhledem k rychle rostoucím cenám nemovitostí v roce 2016 není překvapivé, že růst cen imputovaného nájemného zrychlil z meziročního nárůstu o 1 % v 1. a 2. čtvrtletí na 1.5 % ve 4. čtvrtletí. Nájemné z bytů zrychlilo svůj růst ještě o čtvrtletí dříve. Celkový růst cen bydlení a energií tak tlumily jen výrazně klesající ceny plynu, které převážily i mírný růst cen elektřiny a tepla. Vývoj nákladů na dopravu byl v podstatě identický jako u cen potravin. Do listopadu ceny dopravy klesaly průměrným meziročním tempem -2,4 % a v listopadu a prosinci meziročně vzrostly o 1 % a 2,5 %.

Růst realizovaných cen starších bytů se během roku zrychloval a reflektoval tak převis poptávky na trhu.

Vývoj na trhu s nemovitostmi v roce 2016 reflektoval dobrý stav ekonomiky a pozitivní výhledy spotřebitelů. Zvýšení reálných příjmů, nízká nezaměstnanost a pozitivní očekávání zvýšily poptávku po nemovitostech. Nabídková strana trhu však nedokázala zareagovat v potřebné lhůtě a brzy se zásoba bytů snížila. Tento fakt odrážel meziroční růst realizovaných cen starších bytů, který v průběhu roku 2016 akceleroval a ve 4. čtvrtletí dosáhl 14,5 %. Realizované ceny nových bytů[24] v závěru roku vzrostly mezičtvrtletně o 5,5 % a meziročně o 9,3 % (meziroční růst ve 3. čtvrtletí činil 3,8 %). Již v posledním čtvrtletí roku 2015 dosáhl meziroční růst nabídkových cen bytů 9,6 % a v prvních dvou čtvrtletích roku 2016 mírně překročil 10 %. Těsně pod hranicí 10 % se pak růst nabídkových cen držel ve 3. a 4. čtvrtletí roku.

Podobně jako v Česku, i v EU došlo v posledním čtvrtletí roku k výraznější změně v cenovém vývoji.

Cenový vývoj v Česku zapadá do evropského kontextu. Meziroční růst cenové hladiny v evropské osmadvacítce se během prvních dvou čtvrtletí příliš nevzdálil od nuly (+0,1 % a -0,1 %). Ve třetím čtvrtletí již dosáhl 0,3 % a definitivně se odpoutal

[23] Vyjádřená přírůstkem průměrného indexu spotřebitelských cen za posledních dvanáct měsíců oproti průměru předchozích 12 měsíců.
[24] Údaje zjišťovány pouze za Prahu.

od nuly v posledním kvartálu roku, kdy se ceny meziročně zvýšily o 0,8 %. Prosincová inflace dokonce poprvé od září 2013 překročila 1 % (dosáhla 1,2 %). V prosinci na Slovensku ceny meziročně vzrostly o 0,2 %, a tím skončilo více než dvouleté období deflace. Podobný zlom se odehrál na Kypru, kde přitom v 2. čtvrtletí 2016 deflace dosáhla dvou procent. Poměrně stabilně se zvyšovalo tempo růstu cen v Německu, kde v první polovině roku cenová hladina stagnovala, ale v závěrečném čtvrtletí dosáhla již 1% růstu.

Dlouhodobý pokles cen průmyslových výrobců se v druhé polovině roku 2016 zmírnil.

Ceny průmyslových výrobců meziročně klesaly od ledna 2014 a snižovaly se i během roku 2016. Do vývoje indexu se úzce promítala situace na světových trzích s ropou i klesající ceny nerostných surovin. Kombinace s pádem cen potravin vedla k poměrně netypické situaci, kdy konjunktura ani rostoucí poptávka nebyly následovány zvýšením cen. V roce 2016 se však uvolnil tlak, který vyvíjely ceny ropy na index cen průmyslových výrobců, a ten začal mírně růst alespoň v meziměsíčním vyjádření. Meziroční pokles se v druhé polovině roku zmírnil (ze 4 % a 4,6 % v prvních dvou kvartálech na 3,2 % ve třetím a 1,1 % v závěrečném čtvrtletí). Tomu pomohlo zvýšení cen v oddílu koksu a rafinovaných ropných výrobků i zmírnění propadu cen potravinářských výrobků. Přetrval výrazný pokles cen v kategorii těžba a dobývání odrážející vysokou nabídku surovin z Číny i odklon vyspělých zemí od používání pevných fosilních paliv. Ceny stavebních prací během roku rostly průměrným meziročním tempem 1,1 %. Stejný růst zaznamenaly ceny budov i inženýrských staveb.

Ceny průmyslových výrobců v EU meziročně klesaly v prvních třech čtvrtletích, ale v závěru roku se projevilo zvýšení cen ropy a vývoj se alespoň částečně otočil k růstu.

Ceny průmyslových výrobců v EU měly během roku 2016 podobnou dynamiku jako v Česku. Meziroční změny cen v evropské osmadvacítce byly záporné v 1. až 3. čtvrtletí (-3,7 %, -3,6 % a -1,6 %) a v závěrečném kvartálu roku 2016 se zvýšily o 1,1 %. Ve čtvrtém čtvrtletí se tak významně rozšířila skupina zemí, ve kterých ceny průmyslových výrobců opět meziročně rostou. Výrazný cenový nárůst se odehrál ve Velké Británii (+5,6 %), v Belgii (+4,8 %) nebo Švédsku (+3,2 %). Česko se stále drží mezi zeměmi, kde průmysloví výrobci zažívají deflaci. V poklesu jej překonalo jen Lucembursko (-6,7 %), Slovensko (-2,4 %), Lotyšsko (-2,2 %) a Chorvatsko (-1,5 %).

Ceny zemědělské výroby klesaly. Pokles cen živočišné výroby během roku zpomalil.

Ceny zemědělské výroby po celý rok meziročně klesaly. Pokračovaly tím v trendu předchozích dvou let (s krátkou výjimkou podzimu 2015). Oproti ostatním sledovaným cenovým indexům jejich vývoj během roku příliš nenaznačoval změnu tohoto trendu. Meziroční poklesy v 1. až 4. kvartálu roku 2016 dosáhly 2,9 %, 6,9 %, 5,7 % a 4 %. V úhrnu klesaly ceny rostlinné i živočišné výroby. U rostlinné výroby vzrostly ceny v 1. čtvrtletí roku o 3,9 %, ale v následujících kvartálech roku klesaly o 3,2 %, 5,3 % a 5,7 %. Pokles cen rostlinné výroby nezahrnující ovoce a zeleninu byl ještě výraznější. Naopak, meziroční pokles cen živočišné výroby v průběhu roku zpomaloval. Zde se projevilo meziroční zvýšení cen hospodářských zvířat v druhé polovině roku o 2 % a 3,5 % i zpomalení propadu cen mléka z 15,9 % v 1. čtvrtletí na 6,5 % v posledním čtvrtletí roku 2016.

Ceny tržních služeb zůstaly v průběhu roku 2016 na téměř konstantní úrovni.

Ceny tržních služeb v roce 2016 stagnovaly a pokračovaly tak v trendu předchozího roku. Od počátku roku se zvyšovaly průměrným meziročním tempem 0,1 %. Ceny ve většině oddílů klasifikace tržních služeb zůstávaly na konstantní úrovni, přesto se našly některé výjimky. Náklady na služby v oblasti pozemní a potrubní dopravy se po celý rok meziročně snižovaly, i když se jejich pokles v průběhu roku zredukoval z 1,3 % v 1. čtvrtletí na 0,5 % ve 4. čtvrtletí. Již tradičně rostly ceny reklamních služeb a průzkumu trhu (0,2 %, 2 %, 2,8 % a 1 % v jednotlivých čtvrtletích roku). Dále lze zmínit ceny poštovních a kurýrních služeb, jejichž růst v průběhu roku posiloval (z 2,2 % v 1. čtvrtletí na 5,6 % shodně ve 3. i 4. čtvrtletí 2016).

Ceny exportu klesaly, ale tempo poklesu se snižovalo.

V průběhu roku se ceny vývozu snižovaly, ale tempo meziročního poklesu se mírnilo (-4,2 %, -4,3 %, -2,7 % a -1,3 % v jednotlivých čtvrtletích). K tomu přispěl vývoj cen nepoživatelných surovin (-13,4 %, -12,2 %, -7,1 % a +1,1 %) a minerálních paliv (-19,0 %, -17,3 %, -13,6 % a -1,3 %). Naopak ceny nápojů a tabáku, které v průběhu roku rostly poměrně stabilním tempem (1,5 %, 2,4 %, 2,6 %), v posledním čtvrtletí meziročně klesly (-2,4 %).

Ceny dovozu, které v 1. a 2. čtvrtletí roku 2016 v české ekonomice vytvářely deflační tlaky, zastavily svůj pokles.

Ceny dovozu ve všech čtvrtletích roku 2016 klesaly (-5,6 %, -6,3 %, -3,7 % a -0,4 %), a především v 1. a 2. kvartálu byly významným zdrojem deflačních tlaků v české ekonomice. V druhé polovině roku pokles cen značně oslabil a v prosinci ceny importu poprvé po 18 měsících meziročně vzrostly. Ve 4. čtvrtletí výrazněji vzrostly ceny nápojů a tabáku (+3,3 %), potravin a živých zvířat (+2,8 %) a nepoživatelných surovin (+3,2 %). Ceny dovozu minerálních paliv a maziv meziročně výrazně klesaly v prvních třech čtvrtinách roku 2016 (-32,6 %, -31,7 % a -20,8 %), a významně se tak promítaly do celkové cenové hladiny. V posledním čtvrtletí se jejich cenový pohyb zmírnil na 1,5% pokles, především díky prosincovému meziročnímu nárůstu o 12,3 %.

Směnné relace, které byly kladné v 1. až 3. čtvrtletí se dostaly pod nulu v závěru roku.

Směnné relace byly v prvních třech čtvrtinách roku kladné (101,5, 102,1 a 101,0), na čemž se nejvýrazněji podepsaly kladné směnné relace u minerálních paliv. Ve 4. čtvrtletí se však situace obrátila a směnné relace činily 99,1. V záporném směru působily směnné relace u nápojů a tabáku (94,3) nebo potravin (96,4). Už od poloviny roku 2015 narážel kurz eura na hranicí 27 korun a neměnil se. V 1. a 2. čtvrtletí 2016 ještě koruna meziročně posílila vůči euru o 2,2 % a 1,3 %, ale v druhé polovině roku se směnný kurz vůči předchozímu roku prakticky nezměnil. Kurz koruny vůči dolaru během roku kolísal, výraznější pohyb nastal ve 2. čtvrtletí, když koruna vůči této měně posílila o 3,5 % a ve 4. čtvrtletí, když oslabila o 1,4 %. Netradičně silně se do deflačních tlaků promítlo výrazné posílení koruny vůči britské libře.

Graf č. 11 **Spotřebitelské ceny jednotlivých typů domácností** (y/y v %)

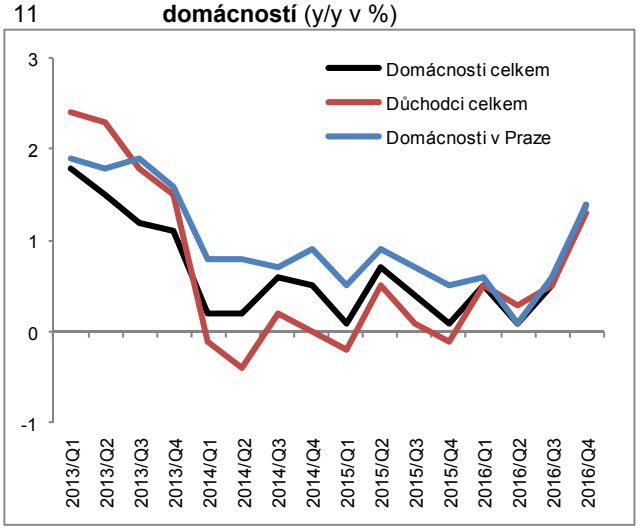

Graf č. 12 **Ceny ve vybraných oddílech indexu spotřebitelských cen** (y/y v %)

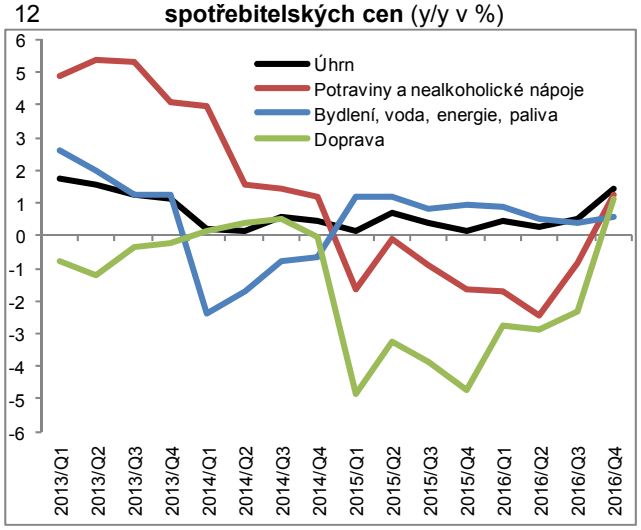

Graf č. 13 **Deflátory** (očištěno o sezónní a kalendářní vlivy, y/y v %)

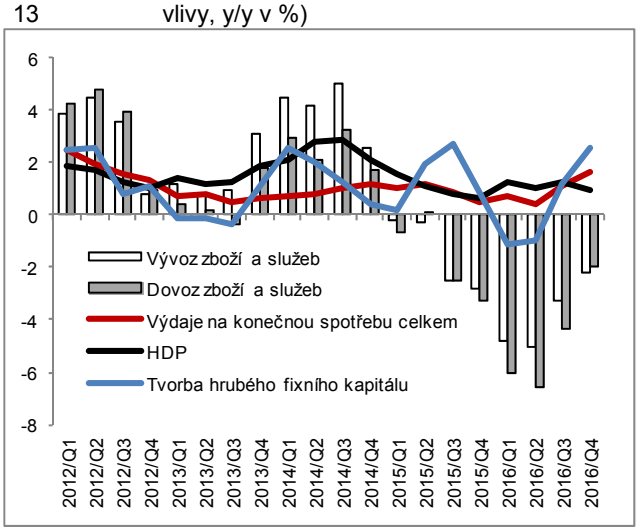

Graf č. 14 **Ceny výrobců** (y/y v %, ceny zem. výrobců na pravé ose, ostatní na levé ose)

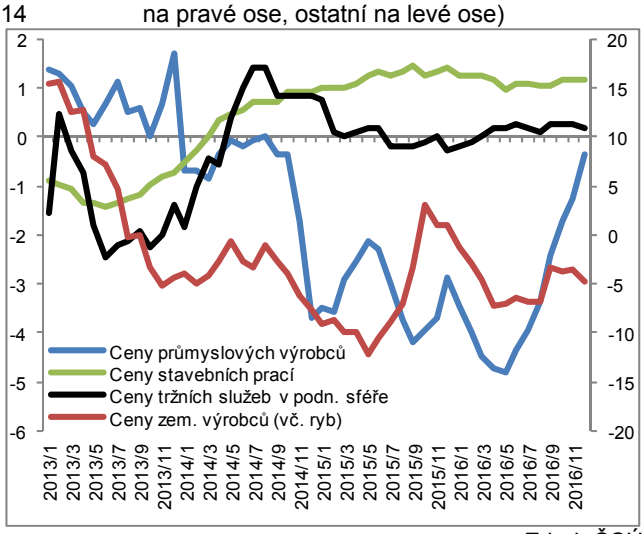

Zdroj: ČSÚ

6. Trh práce

Dobře ukotvený ekonomický růst nadále zlepšoval situaci na trhu práce, meziroční růst zaměstnanosti byl loni nejvyšší od roku 2008.

Situace na trhu práce se v roce 2016 nadále zlepšovala a v mnoha ohledech měla shodné rysy jako v konjunkturním období minulé dekády. Pokračující ekonomický růst generoval nová pracovní místa. Celková zaměstnanost[25] v mezikvartálním vyjádření v průběhu roku nadále posilovala (kromě dočasné stagnace ve 3. čtvrtletí). Proti roku 2015 pracovalo loni o 1,8 % lidí více (tempo meziročního růstu se zvýšilo již třetí rok v řadě a bylo nejvyšší od roku 2008). Přestože počet pracovníků na sklonku loňského roku poprvé v historii Česka překročil hranici 5,3 mil., zároveň se výrazně zvýšil i podíl podniků, které považovaly nedostatek pracovní síly za důležitou bariéru svého růstu. Podniky se snažily zajistit potřebnou pracovní sílu najímáním zahraničních pracovníků (především z ekonomicky méně vyspělých zemí EU), zapojením rostoucího počtu vězňů či práceschopných skupin ekonomicky neaktivních.

Míra zaměstnanosti (77 %), ale i její rozdíly mezi muži a ženami v ČR (16,3 p.b.) patřily mezi státy Unie k nejvyšším.

Míra zaměstnanosti (osob ve věku 20–64 let) činila dle VŠPS v ČR ve 3. loňském čtvrtletí 77 % (meziročně vzrostla o 1,9 p.b., bezmála dvojnásobným tempem než v EU). Zatímco míra zaměstnanosti mužů dosáhla 85 % (a byla nejvyšší mezi státy Unie již osmé čtvrtletí v řadě), u žen činila „jen“ 68,7 % (Česko z první desítky unijních zemí „vytlačily“ nejen severské státy, Německo, Rakousko, ale i pobaltské republiky).

K meziročnímu růstu celkové zaměstnanosti přispěl již třetí rok po sobě nejvíce zpracovatelský průmysl, v loňském roce však výrazněji pomohly i služby.

Pokračoval dlouhodobě nepříznivý vývoj zaměstnanosti ve stavebnictví a nezpracovatelských průmyslových oborech.

Na loňském navýšení počtu pracovníků v ekonomice se poprvé od roku 2007 podíleli jak zaměstnanci (s růstem o 1,9 %), tak i sebezaměstnaní (jejichž stavy se meziročně rozšířily o 1 %, především vlivem příznivějšího vývoje ve 2. pololetí)[26]. Z pohledu odvětví přispěl k růstu celkové zaměstnanosti již třetí rok po sobě nejvíce zpracovatelský průmysl, který oproti roku 2015 vstřebal o 40 tis. pracovníků více (obdobně jako v předešlém roce). Ze služeb přispěly hlavně profesní, vědecké, technické a administrativní činnosti (+19 tis. osob). Tempo růstu zaměstnanosti se navyšovalo i ve váhově dominantním uskupení odvětví obchod, doprava, ubytování a pohostinství, jakož i v informačních a komunikačních činnostech (kde se stavy pracovníků navyšovaly již pátý rok v řadě – v úhrnu o 15 %). V odvětví s dominancí státu – veřejná správa, obrana, vzdělávání, zdravotní a sociální péče – byl naopak loňský 0,7% růst nejnižším po roce 2012. Nepříznivá situace pokračovala ve stavebnictví, které od roku 2010 ztratilo téměř 65 tis. míst. V roce 2016 se v tomto odvětví snižovaly jak počty zaměstnanců, tak i sebezaměstnaných. V těžbě a energetice poklesla v úhrnu zaměstnanost proti roku 2008 o více než 8 tis. osob.

Růst hodinové produktivity práce z let 2014 a 2015 se vloni již neopakoval hlavně vlivem nepříznivého vývoje ve stavebnictví, ale i v některých službách.

Nová pracovní místa nevytvářela v roce 2016 jen odvětví s vyšší přidanou hodnotou. Není proto úplně překvapivé, že významnější růst produktivity práce z let 2014 a 2015 se loni již neopakoval (za celý rok se HPH vztažená na odpracovanou hodinu snížila o 0,4 %). Podílela se na tom jak nižší produktivita ve stavebnictví (o 4,7 %), tak např. i v odvětví obchod, doprava, ubytování a pohostinství. Ve zpracovatelském průmyslu byl naopak vývoj příznivější (+1,6 %), nejvíce však vloni (stejně jako v letech 2014 a 2015) rostla produktivita v odvětví zemědělství, lesnictví a rybářství (+6,1 %).

Tempo poklesu míry nezaměstnanosti mužů se vloni snižovalo, u žen však bylo srovnatelné jako v letech 2014 a 2015.

Na snížení nezaměstnanosti se loni zásadně podílely osoby, které byly bez práce déle než rok.

Obecná míra nezaměstnanosti v roce 2016 poklesla v 90 % zemí EU, velké rozdíly mezi státy se však nesnížily.

Obecná míra nezaměstnanosti (osob ve věku 15–64 let) se po celý rok dále snižovala a v prosinci 2016 činila 3,6 %[27] (o rok dříve 4,5 %). Zatímco u mužů narážela na své limity dané strukturálními vlivy (meziročně se snížila „jen“ o 0,6 p.b. na 3,1 %) u žen se vloni redukovala stále významně (o 1,3 p.b., shodně jako v letech 2014 i 2015). Na snížení nezaměstnanosti se zásadně podílely osoby, které byly bez práce déle než rok. Ve 4. čtvrtletí jich bylo meziročně o 35 % méně a z celkového počtu nezaměstnaných tvořily 39 % (nejnižší podíl od 1. čtvrtletí 2010). To se odrazilo i zrychleným poklesem míry nezaměstnanosti osob se základním vzděláním (z 22,8 % na 18,7 %). V celkové nezaměstnanosti si Česko udržuje nejpříznivější postavení mezi státy EU (zásluhou velmi nízké nezaměstnanosti mužů či osob se středním vzděláním). Obecná míra nezaměstnanosti během roku 2016 poklesla v 90 % států Unie (nejvíce v Chorvatsku, Španělsku a Portugalsku), velké regionální rozdíly však přetrvaly. Vysoká nezaměstnanost v některých státech v minulosti silně zasažených recesí stagnovala (Itálie, Francie), na Kypru dokonce o 1 p.b. vzrostla

[25] Pokud není uvedeno jinak, jsou všechny údaje o zaměstnanosti v této kapitole v pojetí národních účtů a očištěné o sezónní vlivy.
[26] Z doplňujících podrobnějších údajů dle výběrového šetření pracovních sil vyplývá, že v roce 2016 se zvyšovaly počty podnikatelů bez zaměstnanců (ve 4. čtvrtletí meziročně o 46 tis.), zatímco podnikatelů se zaměstnanci naopak ubylo (o 10 tis.).
[27] Po očištění od sezónních vlivů.

a v mnohých zemích s nízkou mírou nezaměstnanosti naopak nadále výrazně klesala, např. v Maďarsku (na 4,3 %), v Polsku a Rumunsku (na 5,5 %).

Nabídka volných míst se nadále rozšiřovala, nejlépe se uplatňovali specialisté a kvalifikovaní manuální pracovníci.

Možnosti nezaměstnaných k uplatnění na pracovním trhu se nadále rozšiřovaly. Nabídka pracovních míst se prostřednictvím úřadů práce (ÚP) meziročně navýšila téměř o třetinu, v prosinci 2016 jich bylo i dispozici 132,5 tis. Na jedno místo připadalo 2,9 uchazeče (nejpříznivější prosincová relace od roku 2007). Tato relace se během roku 2016 zlepšila ve všech krajích, nejviditelněji na Ústecku (i tak zde na konci roku o jedno místo ucházelo 5,8 nezaměstnaných, spolu s Moravskoslezským krajem nejvíce v ČR). Méně než dva uchazeči na místo připadali v Praze, Plzeňském a Pardubickém kraji. Z pohledu kvalifikačních tříd se takto nejlépe uplatňovali specialisté (1,8), řemeslníci a opraváři (1,7) a pracovníci obsluhující stroje a zařízení, vč. montérů (1,2). Meziročně se zlepšilo i postavení pomocných a nekvalifikovaných pracovníků, přestože se jejich podíl mezi všemi uchazeči o práci zvýšil na téměř 30 %.

Dobrá finanční situace podniků i sílící obtíže při hledání nových pracovníků tlačily na zvyšování mezd. Ty loni vzrostly o 4,2 %, nejvíce od roku 2008.

Pokračující růst ekonomiky, přetrvávající příznivé výhledy v klíčových odvětvích, uvolněnější rozpočtová politika státu a v neposlední řadě sílící nedostatek pracovníků (vlivem nízké a stále klesající nezaměstnanosti) se promítly do vyššího růstu výdělků. Průměrná hrubá mzda (při zohlednění délky úvazků zaměstnanců) vzrostla loni oproti roku 2015 o 4,2 % (nominální růst mzdy se přitom v letech 2014 a 2015 udržoval těsně pod 3 %). Meziroční tempa růstu mezd v rámci loňského roku však již nenaznačovala vzestupný trend (v samotném 4. čtvrtletí činil růst 4,2 %). Akceleraci průměrných mezd bránil vysoký růst počtu zaměstnanců (1,8 %), jeho významná část byla soustředěna do odvětví s podprůměrnou úrovní mezd (obchod, doprava a skladování, činnosti v oblasti nemovitostí, administrativní a podpůrné činnosti).

Příznivější meziroční tempo průměrných mezd než v roce 2015 měla loni drtivá většina odvětví, kromě těžby a dobývání, stavebnictví a také činností v oblasti nemovitostí.

Mzdový medián rostl dynamičtěji než průměrná mzda již šesté čtvrtletí v řadě.

Průměrná mzda loni vzrostla ve všech odvětvích vyjma těžby a dobývání (-0,5 %), kde byla navíc doprovázena citelnou redukcí počtu zaměstnanců (o 6 %). Nejsilnější růst mezd byl v ubytování, stravování a pohostinství (+7,2 %) tažený z velké části růstem minimální mzdy (o 1100 korun.). V absolutním vyjádření si nejvíce polepšili zaměstnanci v informačních a komunikačních činnostech (o 1687 korun), průměrná mzda zde podobně jako v peněžnictví a pojišťovnictví těsně překročila 50 tis. hranici. Ve váhově nejvýznamnějším zpracovatelském průmyslu kopíroval růst mezd (stejně jako v roce 2015) tempa v celé ekonomice, toto odvětví však stále intenzivně nabíralo nové pracovníky. Svižně rostly průměrné mzdy v odvětvích s dominancí státu, významněji se však v nich (vyjma zdravotní a sociální péče) nevytvářela nová pracovní místa. Ve veřejné správě, obraně a sociálním zabezpečení přispěly ke mzdovému růstu (+5,6 %) i vyšší výdělky příslušníků ozbrojených složek. Slabší celoroční dynamiku měly mzdy ve vzdělávání (+4,1 %), v samotném 4. čtvrtletí však vlivem zvýšení platových tarifů růst zrychlil na 7,4 %. Příznivější vývoj průměrných výdělků v odvětvích s dominancí státu se odrazil ve vysokém růstu mzdového mediánu (ve 4. čtvrtletí o 6,0 %, u žen o 6,7 %). Ten převyšoval dynamiku průměrných mezd již šest čtvrtletí v řadě, projevily se zde také přímé i nepřímé dopady opakovaného navyšování minimálních mezd. Průměrná reálná mzda loni vzrostla o 3,5 % (nejvíce od roku 2007), ve 4. čtvrtletí vlivem sílící inflace zvolnila na 2,8 %.

Graf č. 15 **Počty zaměstnaných osob a zaměstnanců** (podle národních účtů, sezónně oč., y/y v %)

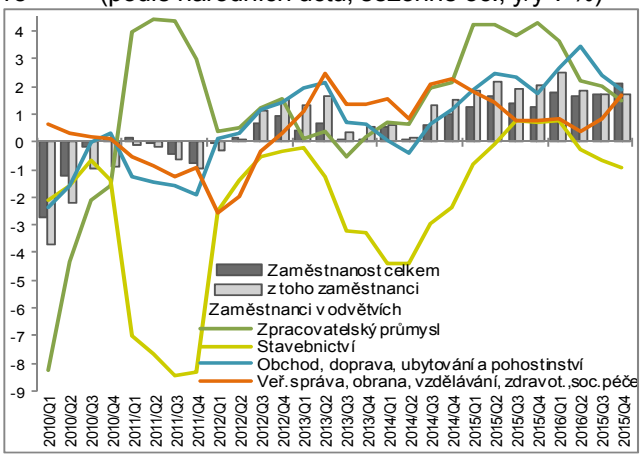

Graf č. 16 **Hrubá měsíční mzda** (přepočtené počty zaměstnanců, y/y v %) a **produktivita práce**

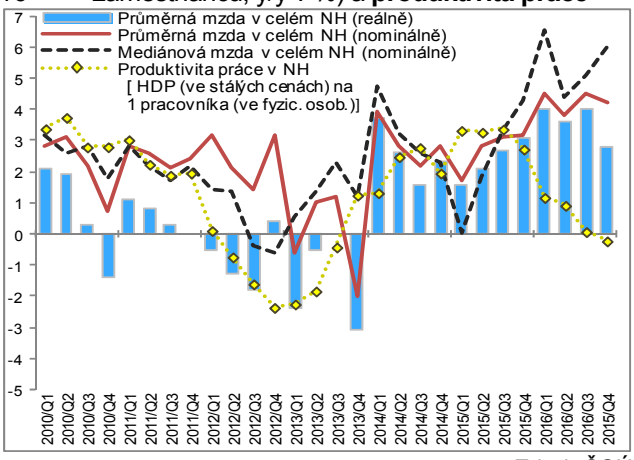

Zdroj: ČSÚ

7. Měnové podmínky

Česká národní banka pokračovala v uvolněné měnové politice. Udržení kurzového závazku vyžadovalo aktivní zásahy ČNB na devizovém trhu. Tlak na posílení koruny ke konci roku sílil.

Celkové nastavení měnové politiky se během roku 2016 neměnilo. Měnověpolitické úrokové sazby zůstávají na konstantní úrovni od prosince roku 2012. Udržení kurzového závazku, který Česká národní banka (ČNB) používá jako další nástroj uvolňování měnových podmínek, vyžadovalo sérii operací na devizovém trhu. Kurz koruny vůči euru se tak po celý rok držel těsně nad hranicí 27 korun. Kurz koruny vůči dolaru se během roku mírně pohyboval. Během první poloviny roku posílila národní měna z lednového průměru 24,89 korun za dolar pod hranici 24 korun[28]. Ve 3. čtvrtletí se kurz pohyboval v poměrně úzkém rozmezí okolo 24,30 korun za dolar. Až v závěru roku koruna výrazněji oslabila a v prosinci dosáhla průměrného kurzu 25,64 korun za dolar.

Růst objemu měnového agregátu M3 byl v první polovině roku poměrně vysoký, ale v závěru roku zpomalil.

Růst objemu peněz v ekonomice[29] v průběhu let 2014 a 2015 zrychloval a v první polovině roku 2016 se meziroční přírůstek držel nad 9 %. Ve druhé polovině roku toto tempo kleslo k hranici 8 % a v prosinci se dostalo na 6,5 %, čímž se vrátilo k hodnotám první poloviny roku 2015. Během celého roku klesal objem vkladů s dohodnutou splatností. Růst peněžní zásoby tak byl soustředěn do zvyšování množství oběživa a vkladů na běžných účtech. Peněžní agregát M1, který zahrnuje právě tyto dvě položky, tvoří 89,4 % celkového objemu peněz v ekonomice.

Mezibankovní úrokové sazby se během roku neměnily. Výnosy krátkodobých státních dluhopisů klesly na rekordní minima.

Tržní úrokové sazby se v průběhu roku neměnily. Tříměsíční mezibankovní sazba PRIBOR se držela na 0,29 % a roční PRIBOR byl po celou dobu na hodnotě 0,45 %. Jiná byla situace na trhu se státními dluhopisy. Výnos střednědobých dluhopisů (se splatností od 2 do 5 let) se ve 2. čtvrtletí roku 2016 dostal nad nulu, ale později klesl a v závěru roku se pohyboval okolo hodnoty −0,20 %. Výnos dluhopisů s krátkodobou splatností (do 2 let) se nedostal nad nulu od července 2015. Podobně jako u střednědobých dluhopisů se jejich výnos zvýšil ve 2. čtvrtletí 2016 a dosáhl až na −0,04 %, během 3. čtvrtletí klesl k −0,5 % a v prosinci 2016 dosáhl historicky nejnižší hodnoty −0,81 %. Úroková sazba na dlouhodobých dluhopisech dosáhla nejnižší hodnoty v září 2016 a na rozdíl od ostatních dvou druhů dluhopisů se ve 4. čtvrtletí zvýšila – v prosinci činila 0,53 %.

Úrokové sazby na vkladech dále klesaly a v případě nefinančních podniků se těsně dotýkají nuly.

Úrokové sazby na vkladech se během celého roku 2016 snižovaly nebo zůstávaly na konstantní úrovni bez ohledu na druh vkladu nebo klienta. Částečnou výjimku tvořily vklady domácností s dohodnutou splatností do jednoho roku, které fluktuovaly mezi 1,31 % a 0,53 % a na konci roku skončily na stejné úrovni jako v lednu. Domácnosti měly největší objem prostředků uložen v jednodenních vkladech (77,6 % k 31. 12. 2016). Průměrná úroková sazba na nich klesla z 0,21 % v lednu na 0,11 % v prosinci 2016. Pro nefinanční podniky byla situace obdobná. Naprostá většina jejich peněžních prostředků (93,9 % k 31. 12. 2016) je uložena jako jednodenní vklady, jejichž sazby již neměly velký prostor k poklesu k nule, protože v lednu 2016 dosahovaly 0,08 %. V prosinci jejich průměrná sazba činila 0,04 %. Sazby na vkladech s dohodnutou splatností pro nefinanční podniky se v prosinci dostaly na úroveň běžných účtů.

Pokračoval dlouhodobý odliv prostředků z termínovaných účtů, jejichž úročení kleslo pod úroveň inflace.

Prakticky nulové úrokové sazby vedly k výraznému odlivu prostředků z terminovaných účtů nefinančních podniků. Za rok 2016 se objem vkladů se stanovenou splatností snížil o 22,8 mld., což představuje 32,3% pokles. Sazby na terminovaných účtech domácností zůstávaly mírně nad úrovní inflace (až do listopadu), ale i soukromí střadatelé ukládají stále větší podíl svých peněz na běžné účty. Objem jednodenních vkladů domácností se za rok 2016 zvýšil o 221,5 mld. korun (+14,4 %).

Klesaly sazby na spotřebních úvěrech i úvěrech na bydlení.

Většina sazeb na úvěrech domácnostem se během roku 2016 snižovala. U spotřebních úvěrů úrokové sazby během roku klesly o 1,6 p.b. Pokles se projevil hlavně u úvěrů se střednědobou a dlouhodobou fixací. Úrokové sazby úvěrů na bydlení se během roku rovněž snižovaly. Stabilně klesaly sazby úvěrů se

[28] Údaje ČNB. Není-li uvedeno jinak, jsou veškeré údaje v této kapitole převzaty z databáze ARAD České národní banky.
[29] Měřeno peněžním agregátem M3.

Úvěrové financování pro nefinanční podniky zůstávalo na úrovni předchozího roku.

střednědobou fixací. Nejčastěji poskytované úvěry s fixací nad 1 rok a do 5 let včetně byly v prosinci 2015 průměrně úročeny 2,35 % a během roku 2016 sazba klesla o 0,15 p.b. Výraznější byl pokles sazeb u úvěrů s fixací mezi 5 a 10 lety (-0,5 p.b.). Pro nefinanční podniky se situace na úvěrovém trhu během roku 2016 příliš neměnila.

V první polovině roku výrazně rostl objem poskytnutých spotřebních úvěrů. V posledním čtvrtletí zrychlil růst objemu hypotečních úvěrů.

Vzhledem k výhodným podmínkám rostl objem poskytnutých spotřebitelských úvěrů. Nejsilnější nárůst byl soustředěn do února až května, kdy tyto úvěry meziročně přibývaly více než 10% tempem. Ve 3. čtvrtletí roku se nárůst zmírnil a dosahoval 6,3 %. V posledním čtvrtletí roku se meziroční přírůstek zvýšil na 8,2 %. Největší část z celkového objemu poskytnutých půjček tvořily hypoteční úvěry (66,5 % k 31. 12. 2016). Jejich meziroční růst byl po celý rok 2016 více než 8 %, přičemž v posledním čtvrtletí roku zrychlil a v listopadu překročil 9 %. Nejrychleji přibývalo nově poskytnutých hypotečních úvěrů s fixací mezi 5 a 10 lety, pro které byly úvěrové podmínky v roce 2016 nejvýhodnější.

Nefinanční podniky volily především úvěrové financování s dlouhodobou splatností. Růst objemu úvěrů byl tažen hlavně zvýšením objemu úvěrů denominovaných v zahraničních měnách.

Podobně jako v roce 2015 rostl v prvních třech kvartálech roku 2016 objem poskytnutých úvěrů nefinančním podnikům a v tom posledním se snížil. Během ledna až listopadu vzrostl z 922 mld. korun na 1001 mld. a během prosince klesl na 976 mld. korun. Nejsilněji rostl objem dlouhodobých úvěrů (splatnost vyšší než 5 let). Tyto úvěry již několik let tvoří více než 50 % z celkového objemu půjček nefinančním podnikům a jejich podíl stabilně roste. Poměrně zajímavým detailem je měnové složení úvěrů. Na začátku roku 2016 tvořily úvěry denominované v cizí měně 22,7 % z celkového objemu a k 31. 12. 2016 tento podíl činil 27,8 %. Ve 3. a 4. kvartálu přispívaly k celkovému růstu úvěrů prakticky jen tyto půjčky. Z hlediska odvětvové struktury[30] byl největší a nejrychleji rostoucí objem úvěrů poskytnut firmám, které podnikají v oblasti nemovitostí. Dalším odvětvím, ve kterém v loňském roce významně přibývaly úvěry, bylo peněžnictví a pojišťovnictví. Naopak, stagnoval objem úvěrů poskytovaných podnikům zpracovatelského průmyslu a pokračoval pokles objemu úvěrů pro výrobu a rozvod elektřiny, plynu, tepla, vzduchu, vody a odpadní vody.

Zadlužení domácností stabilně roste a v roce 2016 k němu přispěly hlavně úvěry na bydlení.

Zadlužení domácností od počátku roku 2016 vzrostlo o 96 mld. korun a k 31. 12. 2016 dosahovalo 1428 mld. korun. Většinu tohoto nárůstu (81,7 mld.) tvořily úvěry na bydlení, které k 31. 12. 2016 tvořily 74,2 % z celkového dluhu domácností. Během roku se meziroční nárůst jejich objemu zrychlil ze 7,7 % v 1. čtvrtletí roku na 8,5 % ve 4. kvartálu. Zadlužení pro účely spotřeby rostlo v prvních pěti měsících roku meziročním tempem 10,1 %, ale ve 3. a 4. čtvrtletí se růst zmírnil (2,4 % a 4,0 %).

Graf č. 17 **Měnové agregáty a hrubý domácí produkt** (y/y v %)

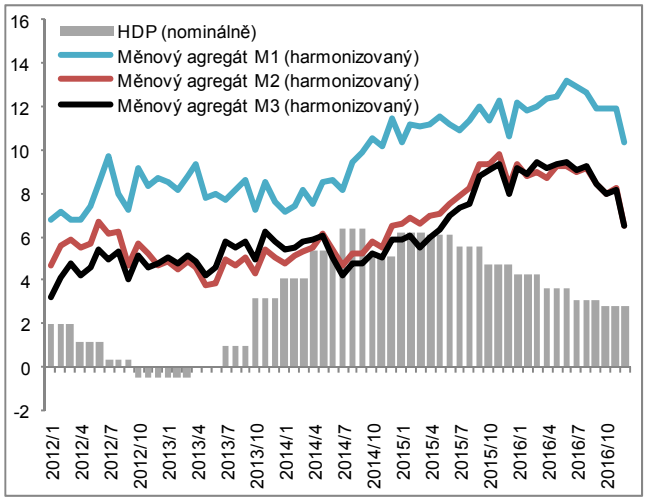

Graf č. 18 **Tržní úrokové sazby** (v %)

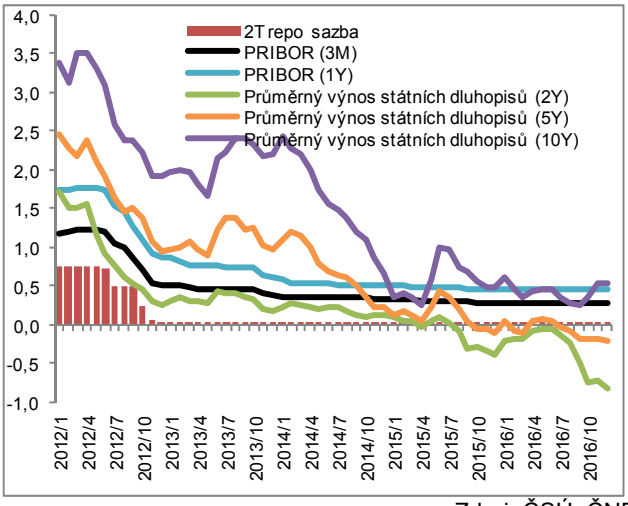

Zdroj: ČSÚ, ČNB

[30] Podle klasifikace CZ-NACE.

8. Státní rozpočet

Hospodaření státního rozpočtu (SR) vytáhly vloni k rekordnímu přebytku dodatečné příjmy z EU (především vlivem silného dočerpávání v roce 2015) doprovázené efekty pokračujícího hospodářského růstu.

Hospodaření státního rozpočtu (SR) skončilo dle pokladního plnění v roce 2016 přebytkem ve výši 61,8 mld. korun (v roce 2015 činil deficit 62,8 mld.). Rozpočtový přebytek byl v historii samostatné ČR naposledy dosažen v období let 1993–1995. V loňském výsledku se zásadně projevily nepravidelnosti v čerpání evropských fondů na přelomu programových období EU. Na příjmové straně (157,8 mld. korun) šlo z velké části o prostředky vázané ještě na dobíhající programové období (2007–2013), zatímco v investičních výdajích SR (84,7 mld.) se projevovala nižší celková připravenost projektů na startu nového programového období. V loňské bilanci SR se také odrazil pokračující růst ekonomiky, když veškeré daňové příjmy (bez pojistného) meziročně posílily o 7,5 %[31] a proti rozpočtovému očekávání (tj. schválenému rozpočtu) byly o 22,3 mld. korun vyšší. Saldo SR loni dosáhlo v relaci k nominálnímu HDP +1,3 %, a bylo téměř dvojnásobné v porovnání s dosud rekordním rokem 1994.

V inkasu DPH se projevovaly vysoký meziroční růst celkových výdajů na konečnou spotřebu.

Celostátní výběr DPH loni posílil o 5,4 %. Přestože se meziroční tempo výběru této váhově nejvýznamnější daně proti předešlému roku téměř zdvojnásobilo, zůstal její loňský výběr – na rozdíl od všech ostatních objemově významných daní – mírně (o 0,8 %) za rozpočtovým očekáváním. Vyšší inkaso reflektovalo nominální růst výdajů na konečnou spotřebu (u domácností v roce 2016 o 3,5 %, u vládních institucí o 3,4 %).

K meziročně vyššímu inkasu spotřebních daní přispěly rovným dílem daně z tabákových výrobků i z minerálních olejů.

Ze spotřebních daní plynuly SR příjmy meziročně o 5,2 % vyšší. Zasloužily se o to obdobným dílem jak silnější výběr daně z tabákových výrobků (+7 %, tažený hlavně zvýšením sazby daně), tak i vyšší příjmy z daně z minerálních olejů, jejíž inkaso meziročně rostlo o 4,7 %. Stála za tím rostoucí spotřeba motorového benzínu i nafty[32] stimulovaná příznivými cenami PHM (zejm. v první polovině roku) i dlouhodobějším růstem poptávky po dopravě v souvislosti s pokračujícím hospodářským růstem.

Inkaso daně z příjmů právnických osob rostlo nejrychleji od konjunkturního roku 2008, těžilo hlavně ze sílících zisků podniků v letech 2014 a 2015.

Celostátní výběr korporátních daní pokračoval ve svižném růstu. V roce 2016 ještě zrychlil na 11,7 % (z předloňských 11,4 %) a téměř o celou desetinu (14,5 mld. korun) překonal rozpočtová očekávání. Na rozdíl od ostatních daní nebyl za posledních pět let významně ovlivněn legislativními vlivy a zřetelněji tak odrážel příznivý vývoj míry zisku podniků po roce 2013. Navzdory tomu se loňský výběr daně (164,7 mld.) stále nacházel o desetinu pod svým předkrizovým maximem z roku 2008[33].

Inkaso DPFO ze závislé činnosti rostlo nejvíce od roku 2007 vlivem velmi dobré kondice pracovního trhu, zvýšil se i výběr daně od podnikajících fyzických osob…

…naopak dynamika u DPFO z kapitálových výnosů byla střídmá a zůstala těsně za rozpočtovým očekáváním.

Meziroční tempo celostátního výběru daní z příjmu fyzických osob (DPFO) se více než zdvojnásobilo (na 11,7 %), primárně vlivem daňových odvodů ze závislé činnosti. Přispěl k tomu rekordní počet pracujících podpořený i nadále pokračující redukcí počtu nezaměstnaných, jakož i sílící mzdová dynamika ve většině odvětví[34]. Citelně se vloni navýšil i výběr DPFO na základě přiznání (na téměř 7 mld., nejvyšší inkaso od roku 2010), což souviselo nejen se ziskovostí podnikajících fyzických osob, nýbrž i s omezením výše výdajových paušálů. Podobně jako v roce 2015 pokračoval i vloni dvojciferný růst výběru daně z nabytí nemovitých věcí poukazující na další oživení realitního trhu vlivem rostoucích disponibilních příjmů domácností i přetrvávajících nízkých úrokových sazeb.

Rekordní hloubka poklesu celkových výdajů SR vlivem meziročního propadu investic, ale i střídmého růstu běžných výdajů.

Celkové výdaje SR se vloni snížily o 6,0 %. Jednalo se o nejhlubší meziroční pokles výdajů v éře samostatné ČR. Prudký, avšak rozpočtově očekávaný propad investic (o 52 % meziročně) nebyl kompenzován odpovídajícím růstem běžných výdajů – ty posílily o 1,2 % (nejméně za poslední čtyři roky), když výrazná většina dílčích výdajů (vč. důchodů či ostatních sociálních dávek) nenaplnila rozpočtová očekávání.

[31] Celostátní inkaso daňových příjmů (tj. na úrovni všech veřejných rozpočtů) se proti roku 2015 navýšilo dokonce o 8,4 %. Daňové příjmy samotného SR byly vloni negativně ovlivněny změnou rozpočtového určení daní, když se snížil podíl SR na celostátním inkasu zhruba o 1 p.b., a to jak u DPH, tak i u daně z příjmu fyzických osob ze závislé činnosti.

[32] Od ledna do listopadu se celková spotřeba motorové nafty zvýšila o 4,0 %, u motorového benzínu o 1,7 %. Vlivem snížení podpory čistých a vysokoprocentních biopaliv v dopravě (od roku 2016) lze předpokládat, že se část spotřeby přesunula k více zdaněným pohonným hmotám. Spotřebitelské ceny PHM se po jedenáct měsíců loňského roku nacházely nejníže od hluboké recese (2009).

[33] Příčinou byl prudký meziroční pokles inkasa v krizovém roce 2009 (o více než třetinu), v menší míře působilo i snížení sazby daně z 21 % na 19 % v období let 2010 a 2011.

[34] Na celostátní inkaso DPFO ze závislé činnosti negativně působily legislativní úpravy – v meziročním srovnání šlo především o další zvýšení daňového zvýhodnění na druhé a další dítě. V porovnání s efektem růstu ekonomiky se však jednalo o spíše okrajový vliv.

Podíl investic na všech výdajích SR vloni poklesl pod 7 %, při zohlednění mimořádného roku 2015 však plně zapadá do dlouhodobého vývoje.

Prudký pokles kapitálových výdajů (o 91 mld. korun) souvisel s mimořádně vysokou základnou roku 2015 a také s očekávaným pomalejším čerpáním prostředků na společné projekty ČR a EU na startu nového programového období[35]. Mírné zrychlení toku investic na sklonku loňského roku zajistilo dosažení státním rozpočtem očekávané celoroční částky. Podíl investic na celkových rozpočtových výdajích loni klesl na rekordně nízkých 6,9 %. Pokud bychom však zohlednili i rok 2015, pak by obdobný podíl v tomto dvouletém období nijak nevybočoval z dlouhodobé úrovně[36].

Umírněný růst výdajů na důchody v kombinaci s dynamickým růstem výběru povinného pojistného vyústil v nejnižší deficit důchodového účtu za posledních osm let.

Plných 45 % běžných výdajů směřovalo loni na sociální dávky, z nichž dominantní část tradičně tvořily výdaje na důchody. Ty i díky jednorázovému únorovému příspěvku (v úhrnné výši 3,5 mld. korun) meziročně posílily o 1,0 %. V roce 2015 však byla meziroční dynamika silnější (2,4 %), neboť reflektovala vyšší výdaje v souvislosti s návratem k tradičnímu valorizačnímu schématu důchodů[37]. V loňském tempu objemu výdajů na důchody se projevilo i mírné navýšení počtu jejich příjemců (+0,3 %). Dynamičtěji se navyšoval počet osob s trvale kráceným starobním důchodem, jejich podíl ze všech příjemců starobního důchodu loni poprvé překročil 25 %. Deficit salda důchodového účtu (rozdíl mezi příjmy a výdaji na důchody ze SR) dosáhl 16,5 mld. korun a proti roku 2015 se zredukoval o více než polovinu.

Výdaje na ostatní sociální dávky (bez důchodů) byly meziročně o 2,7 % vyšší, především vlivem vyšších nemocenských dávek.

Pokračující výraznější pokles dávek pomoci v hmotné nouzi dokládal zlepšující se finanční situaci domácností.

Na rozdíl od roku 2015 rostl loni objem ostatních sociálních dávek (bez důchodů) dynamičtěji než samotné výdaje na důchody. V pozadí stálo primárně vyšší čerpání dávek nemocenského pojištění (o 8,9 %) způsobené růstem pracovní neschopnosti (ve všech krajích) i intenzivnějším čerpáním peněžité pomoci v mateřství. Přestože výdaje na dávky nemocenského pojištění rostly již čtvrtý rok v řadě, byly loni stále nižší než objem vybraného pojistného (o 2,1 mld korun, v roce 2012 o 5,5 mld.). Mírně posílily (o 2 %) i výdaje na dávky sociální péče. Zasloužilo se o to plošné navýšení příspěvků na péči (od srpna o 10 %), neboť dávky pomoci v hmotné nouzi byly meziročně o osminu nižší (za dva roky dokonce o 18 %). Objemově významné dávky státní sociální podpory fakticky stagnovaly (již třetí rok v řadě, kolem 37,5 mld.), když nižší objem vyplacených přídavků na děti vykompenzovaly mírně vyšší příspěvky na bydlení, rodičovské příspěvky i dávky pěstounské péče. Navzdory viditelnému zlepšení situace na trhu práce i poklesu počtu registrovaných uchazečů o práci (na konci prosince meziročně o 72 tis.) se loni objem podpor uchazečům redukoval jen o 0,7 % (stavy osob s nárokem na podporu současně klesly jen o 5,3 tis.).

Nižší čerpání výdajů na neinvestiční nákupy a další redukce čistých výdajů na státní dluh.

Výdaje na platy státních zaměstnanců podobně jako objemově významné neinvestiční transfery územním rozpočtům (hlavně na regionální školství) se v roce 2016 navýšily o 5 %, v obou případech však šlo o nižší tempa než v předchozím roce. Rozpočtové úspory bylo dosaženo u neinvestičních nákupů a výdajů za státní dluh. Čisté výdaje za obsluhu dluhu loni poklesy již třetí rok v řadě (na 40,7 mld. korun). Projevuje se zde efekt zlepšující se bilance SR (a z ní plynoucí nižší výpůjční potřeby státu), jakož i příznivé podmínky na trzích s vládními dluhopisy.

Celková výše státního dluhu se po třech letech stabilizace v roce 2016 snížila, zredukovala se jak vnitřní, tak i vnější zadluženost.

Zatímco v průběhu 1. čtvrtletí se celková výše státního dluhu navýšila o 21,7 mld. korun, ve zbývající části roku se trend otočil. Za celý loňský rok se dluh snížil o 3,6 % (na 1613,4 mld. korun), nejvíce od vzniku samostatné ČR. Odrazila se zde redukce vnitřní zadluženosti (o 45,8 mld.), nižší však byla i korunová hodnota vnějšího dluhu (o 13,8 mld.). Vnější dluh tvořil na konci roku 16,7 % celkového dluhu, šlo o nejnižší podíl od počátku roku 2008. Snížení celkového dluhu souviselo s vyšším objemem plánovaných splátek soustředěných do druhé poloviny roku. Pozitivně se projevila rovněž klesající výpůjční potřeba státu. Ten se v roce 2016 snažil využít záporných úrokových sazeb – 57 % hodnoty nově emitovaných dluhopisů tak mělo splatnost do pěti let a objem prodejů státních dluhopisů se záporným výnosem dosáhl 145,7 mld. Nadále zrychloval růst objemu českých dluhopisů v držbě zahraničních investorů. Na konci prosince 2016 šlo již o 424 mld. korun, resp. 31,6 % hodnoty všech korunových dluhopisů (o dva roky dříve šlo o 14,5 %)[38].

[35] Na společné programy ČR a EU (bez společné zemědělské politiky) bylo dle předběžných údajů v roce 2016 vyčerpáno na běžných i kapitálových výdajích 54,3 mld. korun (rozpočtové očekávání činilo 70 mld.).
[36] V období let 2015–2016 činil v průměru podíl investic na výdajích SR 10,2 % podobně jako v předchozím desetiletí (2005–2014).
[37] Od ledna 2015 došlo k návratu k dřívější plné valorizaci důchodů. Ty při současném valorizačním schématu opět plně zohledňují nárůst spotřebitelských cen a dále 1/3 nárůstu reálné mzdy.
[38] Příliv spekulativního kapitálu v souvislosti s blížícím se ukončením kurzového závazku ČNB na počátku roku 2017 akceleroval. Na konci ledna vlastnili nerezidenti české dluhopisy již za 538,8 mld. korun, resp. 38,7 % hodnoty všech korunových dluhopisů).

Hodnota dluhu celého sektoru vládních institucí se mezikvartálně snížila již podruhé v řadě, na konci 3. čtvrtletí činila 1813 mld. korun.

Ve vztahu dluhu k HDP dosáhly výrazněji nižší zadluženosti než v ČR jen tři státy EU.

Meziročně příznivějšího salda hospodaření dosáhly za tři loňská čtvrtletí všechny subsektory vládních institucí.

Konsolidovaný hrubý dluh celého sektoru vládních institucí[39] dosáhl dle aktuálních dat ČSÚ na konci 3. čtvrtletí 2016 výše 1 813 mld. korun a ve vztahu k HDP činil 38,7 % (ve stejném období předchozího roku byl o 1,9 p.b. vyšší). Za meziročním snížením relativní úrovně dluhu stál loni svižný růst nominálního HDP, z menší části ale i pokles absolutní výše dluhu (o 15,6 mld. korun). Česko bylo loni sedmou nejméně zadluženou zemí EU, výrazněji nižší relativní dluh vykázaly na konci 3. čtvrtletí jen Estonsko, Lucembursko a Bulharsko. Proti 3. čtvrtletí 2015 se zadluženost snížila v 17 státech EU (nejvýrazněji v Irsku z 85,6 % na 77,1 % HDP). Ze sedmičky nejvíce zasažených států[40] však svou zadluženost dokázala zredukovat jen Itálie (o 1,4 p.b.). Z největších ekonomik Unie se v tomto směru nejvíce dařilo Německu, které i díky rozpočtovým přebytkům srazilo zadluženost pod 70% hranici (nejníže od 1. čtvrtletí 2009). Hospodaření vládních institucí v ČR skončilo za 1. až 3. čtvrtletí 2016 (v akrualizovaném vyjádření)[41] kladným saldem ve výši 41,3 mld. korun. K meziročně příznivějšímu výsledku (o 38,4 mld.) přispěly především místní vládní instituce, jejichž vysoký přebytek (51,8 mld.) souvisel z velké části s omezením investiční aktivity. Deficit ústředních vládních institucí se meziročně zredukoval o téměř polovinu (na 17 mld.), příznivější výsledek hospodaření vykázaly i zdravotní pojišťovny.

Graf č. 19 **Celostátní inkasa daňových příjmů** (y/y v %) **a saldo státního rozpočtu** (v mld. korun)

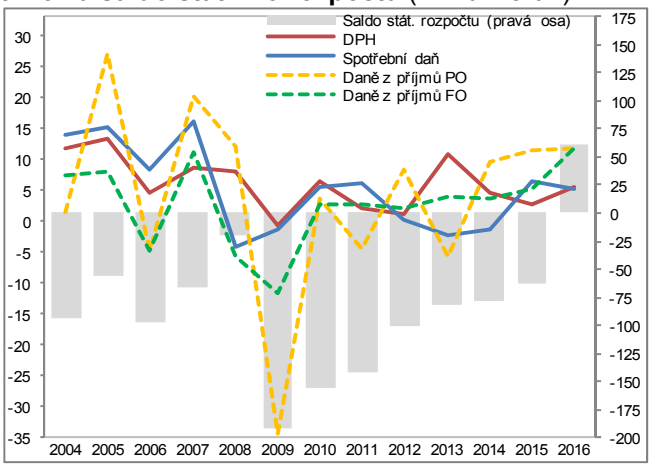

Graf č. 20 **Vybrané výdaje státního rozpočtu** (v mld. korun)

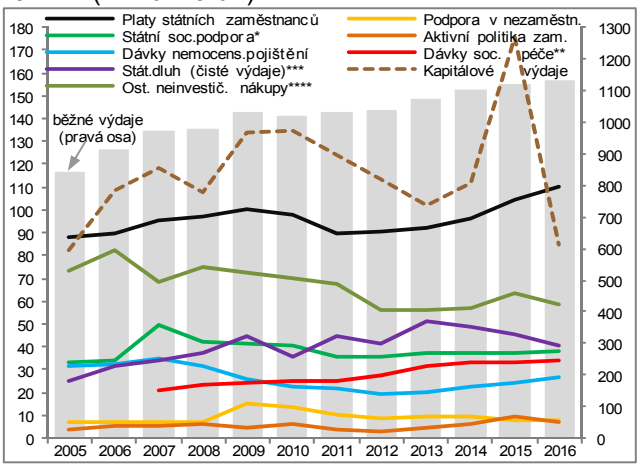

*vč. dávek pěstounské péče, **dávky pomoci v hmotné nouzi, dávky osobám se zdravotním postižením, příspěvek na péči dle zákona o soc. službách, *** ve výdajích jsou započteny i příjmy kapitoly Státní dluh
**** bez úroků a ostatních finančních výdajů na státní dluh

Zdroj: MF ČR, MPSV

Graf č. 21 **Státní dluh ČR podle způsobu financování** (v mld. korun) **a podíl korunových dluhopisů v držbě nerezidentů** (v %)

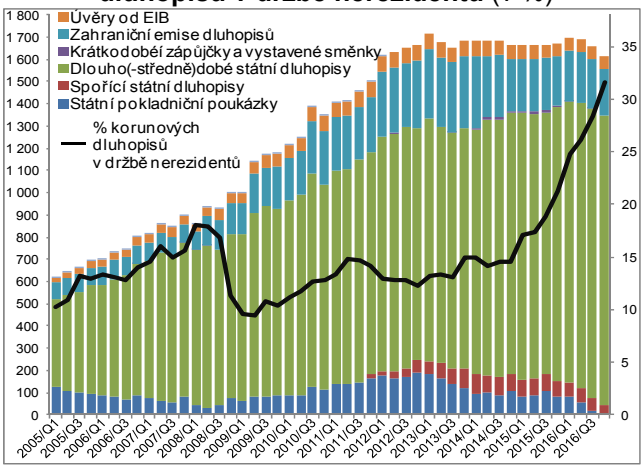

Graf č. 22 **Počet příjemců důchodů** (v tis. osob), **příjmy a výdaje na důchody ze SR** (y/y, v %) **a bilance důchodového účtu** (v mld. korun)

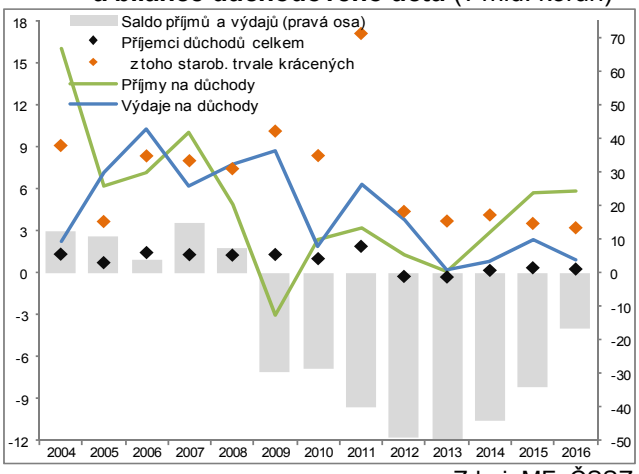

Zdroj: MF, ČSSZ

[39] Dluh sektoru vládních institucí zahrnuje vedle centrálních vládních institucí i hospodaření územně správních celků či zdravotních pojišťoven. Předběžné údaje o dluhu a deficitu sektoru vládních institucí za celý rok 2016 zveřejní ČSÚ 4. dubna 2017 (Eurostat pak 24. dubna).
[40] Státy, jejichž dluh sektoru vládních institucí loni převyšoval 95 % HDP (Řecko, Portugalsko, Itálie, Kypr, Belgie, Španělsko a Francie).
[41] Indikátory salda hospodaření a dluhu vládních institucí jsou založeny na akruálním principu. Dle něj jsou příjmy a výdaje přiřazeny období, se kterým věcně souvisí, tj. bez ohledu na období uskutečnění hotovostního toku (jak je tomu v případě pokladního plnění).